

Tarja Jänis

Läpilyönti

Paikallishistoria, käsikirjoittaminen ja ohjaaminen
harrastajanäyttämölle

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Teatteri-ilmaisun ohjaaja

Esittävän taiteen koulutusohjelma

Opinnäytetyö

24.2.2017

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Tarja Jänis Läpilyönti. Paikallishistoria, käsikirjoittaminen ja ohjaaminen harrastajanäyttämölle 41 sivua + 1 liitettä 24.2.2017
Tutkinto	Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Koulutusohjelma	Esittävän taiteen koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Soveltava teatteri
Ohjaaja	Ohjaava opettaja Sussa Lavonen, TM
<p>Opinnäytetyöni käsittelee paikallishistoriaan liittyvien aiheiden ja teemojen käyttämistä käsikirjoittamisen ja ohjaamisen materiaalina harrastajanäyttämöllä.</p> <p>Opinnäytetyöni kirjallisessa osassa tutkin omaa työskentelyäni, mistä olen saanut kimmokkeen, mitä ilonaiheita, haasteita ja vastoinkäymisiä on tullut vastaan. Tutkin tehdäänkö samankaltaisia tuotantoja myös muualla Suomessa.</p> <p>Pohdin minkälaista merkitystä harrastajateatterille ja paikkakunnalle on sillä, että esitysten pohjana käytetään paikallisia aiheita. Kysyn onko paikallishistorian käyttäminen käsikirjoituksen kantavana teemana yhteisöä vahvistavaa, innostavaa ja/tai toimintaa voimistavaa.</p> <p>Käsittelen erityisesti neljää Kyläparin myllyteatterille käsikirjoittamaani näytelmää, jotka ovat Pajari (2010), Korpiroju (2012 ja 2013), Pätsi (2014) ja Läpilyönti (2016). Tutkin miten näytelmän ja käsikirjoituksen kautta käsitellään historiaan pohjautuvia aiheita. Lisääkö tällainen näytelmä ymmärrystä ihmisten toimintaan, ja auttaako paikallishistorian käyttäminen aiheena arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille.</p> <p>Mikä on fiktion ja totuuden suhde käsikirjoitetussa, historiaan pohjaavassa näytelmässä. Mikä on katsojan tai näyttelijän kokemus, jos käsikirjoittaja on ottanut taiteellisia vapauksia analysoidessaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta. Käsittelen myös flow´n merkitystä kirjoitus- ja esitysvaiheessa.</p> <p>Opinnäytetyöni toiminnallinen osio koostuu Läpilyönti-näytelmän käsikirjoituksesta ja ohjauksesta.</p>	
Avainsanat	Paikallishistoria, käsikirjoittaminen, ohjaus

Author(s) Title	Tarja Jänis Läpilyönti. Local history, script writing and amateur theater directing
Number of Pages Date	41 pages + 1 appendices 24 February 2017
Degree	Drama instructor
Degree Programme	Performing Arts
Specialisation option	Applied theatre
Instructor	Sussa Lavonen, Master of Arts (Theatre and Drama)
<p>The theme of my study is how local history can be used as basis for writing and directing plays for amateur groups. In the written part of this study I am going through my own experiences as follows: how was I inspired, what were the triumphs, challenges and problems. I'm also exploring a similar type of productions in other parts of Finland.</p> <p>I ask what the significance is when using local themes for an amateur theatre group, and for the whole area. Is using local history strengthening and inspiring for the community, spurring people into action?</p> <p>My main focus is on four plays I wrote for Kyläpari's myllyteatteri, namely Pajari (2010), Korpiroju (2012 and 2013), Pätsi (2014) and Läpilyönti (2016).</p> <p>I have explored how to interpret historical time and it's significance in a play. Will this type of a play increase understanding of people's actions and motives and will it help to assess better what happened and why.</p> <p>I am also examining the relationship between fiction and truth in a play based on local history. How will the audience or actors react if the writer has taken artistic liberties while analysing historical change and continuity? What is the role of social cultural inspiration? I am also considering the importance of flow during writing and performing plays.</p> <p>The functional part of this study is focusing on writing and directing the play "Läpilyönti".</p>	
Keywords	Local history, play script writing, directing

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Taustaa	4
3	Kyläparin myllyteatteri	6
4	Näytelmien käsikirjoittamisesta ja ohjaamisesta	8
4.1	Pajari	11
4.2	Korpiroju	15
4.3	Pätsi	17
5	Paikallishistoriaa muilla harrastajanäyttämöillä	21
5.1	Cappas-Teatteri	21
5.2	Draamakierros	22
5.3	Kolme ryhmälähtöistä esitystä	23
5.4	Aarre, ryssän äpärä	23
5.5	Koukkuniemen Kalevala 2014-hanke	25
6	Läpilyönti, opinnäytetyön toiminnallinen osio	26
7	Kokemuksia ja tunteuksia harrastajien näkökulmasta	34
7.1	Kaija Häkkinen	34
7.2	Liisa Purmonen	35
7.3	Carita Hiltunen	36
7.4	Petra Luukkainen	37
8	Elämänkulun näkökulma, humanismi ja kvanttiuniversumi	38
9	Pohdintaa	40
	Lähteet	42
	Liitteet	
	Liite 1. Sanomalehti Karjalaisen haastattelu	

1 Johdanto

Opinnäytetyö käsittelee paikallishistoriaan liittyvien aiheiden ja teemojen käyttämistä käsikirjoittamisen ja ohjaamisen materiaalina harrastajanäyttämöllä. Tutkin omaa työskentelyäni, mistä olen saanut kimmokkeen, mitä ilonaiheita, haasteita ja vastoinkäymisiä on tullut vastaan. Pohdin minkälaista merkitystä harrastajateatterille ja paikkakunnalle on sillä, että esitysten pohjana käytetään paikallisia aiheita.

Paikallishistoriaan ja siihen pohjaaviin näytelmiin liittyy vahvoja teemoja ja kysymyksiä. Mikä on historian merkitys, mitkä arvot ja asenteet ovat vallinneet, ja miten paikallishistoria vaikuttaa oman ja yhteisön identiteetin rakentumiseen. Tietojen luotettavuus tai se miten eri tavoilla tapahtumia voidaan tulkita nousevat mielestäni esiin hyvin vaikkapa suullisena perintönä kulkeneissa tarinoissa. Miten suullinen kertomusperinne muuttuu kertojasta riippuen, ja onko luotettavuudella merkitystä näytelmän käsikirjoittamisen kannalta.

Miten näytelmän ja käsikirjoituksen kautta voidaan käsitellä historiallista aikaa, siihen liittyviä käsitteitä ja tarkoituksia? Lisääkö tällainen näytelmä ymmärrystä ihmisten toimintaan, ja auttaako se arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille. Mikä on fiktion ja totuuden suhde käsikirjoitetussa, historiaan pohjaavassa näytelmässä. Mikä on katsojan tai näyttelijän kokemus, jos käsikirjoittaja on ottanut taiteellisia vapauksia analysoidessaan historiallista aihepiiriä.

Onko paikallishistorian käyttäminen käsikirjoituksen kantavana teemana yhteisöä vahvistavaa? Sisältääkö paikallishistoriaan pohjautuva teatterintekemisen tapa sosiokulttuurista innostamista ja/tai innostumista? Voidaanko siis ajatella, että oman alueen historian kautta saatetaan löytää uusia näkökulmia, ja kenties uusia yhteisiä keinoja pitää pieni kyläyhteisö elävänä ja aktiivisena.

Professori J. V. Merino nostaa innostamisen perusteiksi kolme avainkäsitettä. Ensimmäinen niistä on antaa elämä, innostaa. Se viittaa persoonallisen, inhimillisen yhteisön ja yhteiskunnan rakentamiseen ja hyvän arkipäivän elämänlaadun tavoittelemiseen. Siinä tuetaan paikallisen kulttuurin ilmiöitä ja suositaan sosiokulttuurisen innostamisen muuttumista ammatillisesta toiminnasta ihmisten omaan aloitteellisuuteen perustuvaksi toiminnaksi, jonka ytimenä on kahden ihmisen välinen aito kohtaaminen. (Kurki 2000, 19).

Hyvään elämänlaatuun viittaa Lämpilyönti-näytelmän käsiohjelmassa olevat kommentit siitä, millaista on olla mukana juuri Kyläparin myllyteatterissa. Sen mukaan teatteriharrastus on itsensä haastamista, sitoutumista, iloa, surua, naurua ja itkua. Teatteri koetaan hyvänä vastapainona työhön ja arkeen. Se pitää mielen ja aivot hereillä sekä antaa välillä muuta ajateltavaa jos ja kun arjen tilanne niin vaatii.

Työelämän paineet ja vaatimukset kaipaavat vastapainoa, mahdollisuutta hengähtää. Kesäteatterissa mukana oleminen koetaan harrastuksena, joka antaa paljon. Yhdessä samaan hiilen puhaltaminen on parhaimmillaan joukkuepeliä, tiimityötä, luottamusta, toisen työn arvostusta ja yleisön huomioon ottamista.

Sosiokulttuurisen innostamisen toinen avainkäsite on välittää ja ryhtyä välittäjäksi. Kyse on myös tavoitteista. Niiden tarkoitus on synnyttää aidoissa projekteissa ja yhteistyön verkoissa toimivia sosiaalisen oma-aloitteellisuuden ryhmiä. Toiminta tapahtuu siten, että tehokkaiden paikallisten ohjelmien avulla tuetaan ihmisten omaa luovaa osallistumista. Kolmas käsite innostamista koskevan keskustelun yleiskäsitteenä on muuttaa laadullisesti. Laadullisen muutoksen päämääränä on muutos kohti solidaarista mielenlaatua ja solidaarisia asenteita sekä kohti koordinoituja, tasavertaisia ja hajautettuja, vähemmän byrokratisoituneita, keskitettyjä ja hierarkkisia tilanteita. (Kurki 2000, 19.)

Kurki viittaa myös Merinon tavoitteeseen, jonka tarkoitus on tukea ja saada liikkeelle niitä kykyjä, jotka jo ovat olemassa, vaikka ne olisivatkin heikot ja tiedostamattomat. Innostamisessa motivoidaan, herätetään ja vahvistetaan yksilöiden ja ryhmien kykyjä ja voimia sosiaaliseen, kasvatukselliseen sekä kulttuuriseen toimintaan.

Nuorten kanssa työskennellessäni näen silloin tällöin hienon ilmiön, jota saan olla todistamassa. Se on hetki, jolloin nuori, usein jo pidempään teatteria harrastettuaan, hyppää hurjan loikan eteenpäin ilmaisussa ja näyttämörohkeudessa. ”Lentoon lähtö” on minulle ohjaajana yksi niistä hetkistä jotka vahvistavat haluani tehdä teatteria, halua kokea suurta elämisen iloa ja onnistumista. Onnistumista edeltää usein lukuisa määrä kompastumisia, joita ilman ei tiedä pysyvänsä pystyssä. Ilman kompastumista ei välttämättä edes osaa nähdä miten merkittävää on edistyä ja kasvaa, olla osa kokonaisuutta.

Lukioteatterissa ja Myllyteatterissa mukana ollut Veera Koskinen kertoo kokemuksistaan:

Myllyteatteri on kuin pehmustettu huone jossa voi vapaasti kokeilla rajojaan. Rynnätä ensin seinään ja todeta sen jälkeen oven käyttämisen paremmaksi vaihtoehdoksi. Se on ympäristö, jossa voi ilmaista itseään ja tunteitaan, käyttäytyä kummallisesti, olla välillä jopa hysteerisen hullu, eikä koskaan tarvitse hävetä. Onnistumisista riemuitaan ja epäonnistumisista sitäkin suuremmin. Jos en olisi lukioteatterin kautta ajautunut porukkaan mukaan, en ehkä uskaltaisi, ottaisi riskejä tai haastaisi itseäni samalla tavoin kuin nyt. Myllyteatteri on auttanut minua kasvamaan paremmaksi versioksi itsestäni. (Koskinen 2016.)

Opinnäytetyössäni käsittelen lisäksi esimerkinomaisesti muutamia paikallishistoriaan liittyviä produktioita, joita tehdään muualla Suomessa. Tarkastelun alla ovat erityisesti muiden teatteri-ilmaisun ohjaajien tuotannot tai esitykset, joissa he ovat olleet mukana.

Opinnäytetyön toiminnallinen osio on Lämpilyönti-näytelmän käsikirjoitus ja ohjaus kesälle 2016.

2 Taustaa

Teatteri on kuulunut elämäni kolmen vuosikymmenen ajan. Tuo aika pitää sisällään paljon teatterintekemistä, aiheiden tutkimista ja käsittelemistä monenlaisista näkökulmista. Aluksi teatteri oli minulle kevyesti otettava harrastus, joka vei sitten mukanaan. Jouko Turkkaa on tässä yhteydessä mahdotonta sivuuttaa. Kävin katsomassa Teatterikorkeakoulun näyttelijäopiskelijoiden esityksiä.

Yksi käänteentekevä kokemus ylitse muiden oli television ”Pääosassa Jouko Turkka.” (1984). Näyttelijäopiskelija Sari Mällisen kiihkeä purkaus meni suoraan ytimeen. Mitään tällaista en ollut aiemmin nähnyt, eikä käsittäkseni kovin moni muukaan.

Kun näkee innostuneita, lahjakkaita, kauniita, nuoria ihmisiä, tulee onnellinen olo. Ja tässä on juuri sitä kaikkea”, kuvailee dokumentin ohjaaja Tuomikoski Turkan opituntien tunnelmaa (Landström 2007).

Turkan esitykset saivat nuorta yleisöä, joka kohtasi itsensä ylittäjä ylitilassa. Harjoitteita on dokumentoitu, ja niihin sisältyy runsaasti oivaltavia havaintoja. Turkan henkilöohjauksellinen villi huumori oli tuttua hänen tuolloin jo pari vuosikymmentä kestäneeltä uraltaan. (Paavolainen & Kukkonen 2005, 188.)

Suomalaisen teatterin voimahahmo ja teatterilegenda kuoli 22.heinäkuuta 2016.

Pyrin teatterikorkeakouluun ja Nätyyn. Unelma näyttelijän ammatista oli vahva. Muutto Helsingistä Pohjois-Karjalaan toi mukanaan mahdollisuuden uppoutua teatterin maailmaan täysillä, kun pääsin opiskelemaan Niittylahden Näyttämötyölinjalle. Siitä vuodesta tuli minun teatterikouluni, lähtölaukaus taiteelliseen työskentelyyn.

Minulla oli jo yksi ammatti lähtiessäni ja lisää oli tulossa. Kokki-kylmäköstä tuli kudonnan artesaani. Opiskelun lomassa oli kiihkeä kausi Joensuun ylioppilasteatterissa, tuntiopettajan töitä, näyttelystä, ohjauksia, lavastusta, puvustusta, markkinointia, käsiohjelmien, julisteiden suunnittelua ja teatterikuraattorin opinnot Teatterikorkeakoulun täydennyskoulutuksessa. Soveltavaa teatteria ennen kuin edes tiesin sille nimeä sekä monenlaista tekemisen intohimoa.

Kaiken tämän tekemisen keskelle syntyi kolme poikaa.

Vuonna 2005 hain Keski-Karjalan kansalaisopiston ilmaisuaineiden tuntiopettajan paikkaa. Siitä alkoi uusi ja mielenkiintoinen elämänvaihe, joka on sisältänyt useita ohjauksia monille erilaisille ryhmille talvikaudella sekä kesällä Kyläparin Myllyteatterille. Tein samanaikaisesti töitä myös muualla.

Ajan myötä tutustuin Kiteen paikallishistoriaan ja erilaisiin tarinoin, jotka alkoivat kiehtoa mieltäni. Erityisesti legenda Pahasta Pajarista kutkutti mielikuvitustani. Syksyllä vuonna 2006 Aleksis Kiven päivänä haravoin syksyn lehtiä pihamaaltani. Korvakuulokeissa soi kiteeläisen heviyhtye Nightwishin musiikki. Tunne, joka minut valtasi, oli niin voimakas, että olisin voinut helposti nousta tuulen riepottelemien lehtien mukana ilmaan. Pahan Pajarin legenda oli rankkaa materiaalia, todellista heviä. Pian suunnitelma oli selvä. Käsikirjoittaisin aiheesta näytelmän ja pyytäisin siihen musiikin Nightwishin johtohahmolta Tuomas Holopaiselta.

”Näin se menee, että jos et uskalla unelmoida hulluja, niin et myöskään saa mitään”, ajattelin.

Tästä ajatuskulusta alkoi urakkani kiteeläiseen paikallishistoriaan pohjautuvien näytelmien käsikirjoittajana ja ohjaajana. Työhön sain avukseni pienen ja kodikkaan kiteeläisen kesäteatterin, Kyläparin Myllyteatterin.

Tällä hetkellä ohjaan Joensuun seutuopistossa ja Kiteellä Keski-Karjalan kansalaisopistossa ryhmiä viikoittain. Ohjaan myös Kiteen lukioteatteria, käsikirjoitan ja teen satunnaisia koulutuksia. Kehitysvammaisten luovan ilmaisun ryhmiä neljä, ja kiinnostus toiminnan mahdollisuuksiin tulevaisuudessa on vahva. Olen utelias näkemään mitä kaikkea on vielä edessä.

3 Kyläparin myllyteatteri

Potoskavaarassa sijaitsee vanha Heinäjärven myllyalue, jossa Kyläparin myllyteatteri toimii. Kun aloitin ohjaajana myllyteatterissa, oli vielä joitakin vuosia aiemmin toimineessa myllyssä jauhettu viljasta jauhoja. Taito, joka valitettavasti katoaa vähitellen kokonaan vanhan sukupolven myötä ja mukana.

Korkeakankaan, Potoskavaaran ja Kantosyrjän kylät sijaitsevat Kiteellä, aivan Venäjän rajan tuntumassa. Nämä pohjoiskarjalaiset kylät päättivät yhdistyä vuonna 2000 ja muodostavat nyt toiminnaltaan vireän Kyläpari ry:n. Kylillä asuu yhteensä noin 400 asukasta, talouksia on 155 ja loma-asuntoja sata. Suurin osa työikäisistä käy töissä kylien ulkopuolella ja maa- ja metsätalous ovat edelleen merkittäviä tulonlähteitä. Lisäksi kylillä toimii toistakymmentä pienyritystä sekä rajavartiolaitos, joka on yksi suurimmista työllistäjistä.

Potoskavaarassa toiminut Heinäjärven koulu lakkautettiin vuonna 2009, kohtalo, joka oli monen muunkin haja-asutusalueen koulun viimeinen naula arkkuun. Oppilaita koulussa oli tuolloin vielä noin kolmekymmentä. Oman koulun menetys oli kitkerä ja karvas tappio, mutta minulle tuo tappio näyttäytyi myös kyläläisten haluna taistella elävän maaseudun puolesta. Kyläparin tunnus on ”Pieni mutta sitkeä” ja se näkyy ja kuuluu tänä päivänä aktiivisen kyläyhdistyksen toiminnassa.

Kuvio 1. Pieni mutta sitkeä

Keski-Karjalan kansalaisopiston ryhmänä teatteri aloitti toimintansa syksyllä 2000. Toiminnan juuret yltävät kauas sotien jälkeiseen nuorisoseuranäyttämöiden kukoistuskautteen. Kukoistuskautsi johti siihen, että vielä 1970- ja 1980-luvuilla Korkeakankaassa toimi aktiivinen teatteriryhmä. Korkeakankaan ryhmän jäseniä on edelleen mukana nykyisen myllyteatterin toiminnassa. Ryhmässä on runsaasti harrastajia myös oman kylän ulkopuolelta, jopa Joensuusta asti. Tämä johtunee ainakin osittain siitä, että itse asun Joensuussa. Kyydissäni kulkee mukavasti kimpapakyytiläisiä teatterille. Joensuusta on matkaa teatterille 80 kilometriä.

Harrastajia on riittänyt mukavasti. Lapsi- ja nuorisoteatteri Polennosta sekä Kiteen lukio-teatterista, joita myös ohjaan, on saatu aina jokunen innokas teatterikärpäsen puraisema nuori ja lapsi mukaan. Lapset ja nuoret ovat pienen kyläteatterin jatkuvuuden elinehto. Kesäisin näyttämön puolella on mukana keskimäärin parikymmentä henkeä ja muuta talkooväkeä kolmisenkymmentä. Iso porukka siihen nähden, että ollaan pienellä kylällä. Osa harrastaa teatteria ohjauksessani myös talvella Keski-Karjalan kansalaisopiston Talviteatterissa.

Kesäteatteria on kehitetty ja rakennettu vuosi vuodelta talkoovoimin. Vuonna 2011 oli vuorossa Pyllynpaikka-hanke ja kyläparin joukko osoitti jälleen kerran tahdonvoimaansa kun katettu katsomo muuttui toiveesta todeksi. Kesäteatterissa katsomon puolella turvauduttiin tähän asti sadetakkeihin ja näyttelijät tanssivat sadetansseja lepyttääkseen ilmojen haltijoita. Katsomo ajateltiin ensin tehdä puurakenteisena, mutta epäily puurungon kestävydestä tuulikuorman vuoksi aiheutti sen, että rakenteet vaihdettiin teräkseen. Rakenteiden pystytyksen teki rakennusurakoitsija ja muut työt tehtiin talkoilla. Työtunteja

kertyi lähes 7000. Vasara paukkui ja maalिसudilla oli töitä vielä hetkeä ennen ensi-iltaa. Satoi tai paistoi, tästä eteenpäin yleisöllä pysyisi pyllyn paikka kuivana.

Kyläparin myllyteatterin toiminta näkyy vahvasti paikkakunnalla. Se lisää mielestäni myönteistä ilmapiiriä ja käsitystä Kiteestä ja Potoskavaarasta. Tämä oletamus perustuu osin saamamme palautteeseen, osin medianäkyvyyteen.

Kyläparin Myllyteatteri ja Kyläpari ry. työllisti kesällä 2016 kolme alle 19-vuotiasta kesätyöntekijää näytäntökaudeksi kaupungin kesätyöasetelillä. Kajo-keskuksen hanke mahdollisti lisäksi yhden henkilön työllistymisen pidemmäksi työjaksoksi. Toivomus oli, että tekijät saisivat tuntumaa teatterin tekemisestä, uutta näkemystä jatko-opintoihin ja tulevaisuudessa jopa työmarkkinoille.

4 Näytelmien käsikirjoittamisesta ja ohjaamisesta

Käsikirjoitin ja ohjasin jo aikaisemmin näytelmiä, myös niitä, jotka liittyivät paikallishistoriaan. Nurmeksessa asuessani kirjoitin näytelmän Simo Hurtan viimeiset seikkailut (1999), jonka myös ohjasin ja jossa näyttelin. Näytelmä pohjautui Nurmeksens historiaan ja löyhästi Aura Koiviston kirjoittamaan kirjaan ”Suutarin perheen kesä: elämää Puu-Nurmeksessa vuonna 1909”. Oli hauska huomata, että alkuperäisten tapahtumien ja käsikirjoituksen vuosiluvuissa on yhden yhdeksikön ero. Numerot vaihtavat paikkaa Pätsissäkin.

Joensuussa käsikirjoitin ja ohjasin valokuvaaja Esko Eskelisen elämään pohjautuvan näytelmän Kohti kummia kuvia (2002). Tämä näytelmä oli itselleni erityisen tärkeä. Varsinaisen henkilökohtaisen elämäkerran sijaan herätin valokuvia henkiin. Esko Eskelisen elämäntyö tuli näkyväksi ainakin pienenä välähdyksenä tuhansien valokuvien joukosta. Tuotanto mahdollisti, että saatoin koota ympärilleni ammatillisesti haastavan työryhmän sekä käyttää uusia näyttämöllisiä ratkaisuja.

Kiteen Osuuspankki tilasi minulta juhlavuoden historiikinäytelmän (2011) ja Kiteen lukoteatterin kanssa tein lukion historiaan pohjautuvan esityksen. Keskityn tässä opinnäytetyössä neljään kiteeläiseen paikallishistoriaan liittyvään käsikirjoitukseen ja ohjaukseen. Läpilyöntiä tutkin, kuten jo aiemmin mainitsin, opinnäytetyön toiminnallisena osiona.

Parhaimmillaan käsikirjoittaessa saattaa päästä tilaan, jossa ympäröivä todellisuus katoaa ja paperille kirjoitetut henkilöt liikkuvat, hengittävät ja puhuvat samassa tilassa kuin kirjoittaja. Tila muuttuu tiheämmäksi ja työtä on mahdoton keskeyttää. Muistan hämärästi hetkiä, jolloin minulta on tultu kesken kirjoitusprosessin kysymään jotain, vaikkapa: ”Mitä ruokaa tänään on, äiti?”. Voin hyvin kuvitella miltä se on tuntunut kysyjässä kun silmät hohtaen olen vastannut jotain outoa ja epämääräistä.

Psykologi Mihály Csíkszentmihályi on tullut tunnetuksi luovuuden, subjektiivisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden tutkimuksistaan. Useimmiten hänet yhdistetään jo aiemmin tässä tekstissä viitattuun flow-käsitteeseen. Csíkszentmihályi kuvaa yhdeksän osatekijää, joita flow-kokemukseen voi liittyä:

1. Tehtävällä on selvät päämäärät.
2. Yksilön keskittyminen on täydellistä.
3. Oman minän arviointi vähenee.
4. Ajantaju katoaa.
5. Tehtävän etenemisestä saa välitöntä palautetta.
6. Yksilön kyvyt ja tehtävän vaativuus ovat tasapainossa (tehtävä ei ole liian helppo eikä liian vaikea).
7. Yksilö tuntee pystyvänsä kontrolloimaan tilannetta.
8. Tehtävä on itsessään palkitseva.
9. Kokemus vaatii häiriöttömän ympäristön ja esimerkiksi puhelimen soiminen voi katkaista flow`n. (Wikipedia 2015).

Teatteriesityksen aikana ja sen jälkeen voi aistia miten keskittyminen on täydellistä. Esitys hengittää, ajantaju tosiaan katoaa ja työryhmän jokainen jäsen tekee parhaansa. Tällaiset hetket ovat arvokkaita ja niiden olemassaoloa pohtii pitkään jälkikäteen. Epäonnistuminen ja erilaiset vaikeat haasteet ovat kuitenkin niitä hetkiä, jolloin oppii eniten.

Kirjoittaessa syntyy usein alussa paljonkin materiaalia, jota muokkaa, lyhentää, tiivistää, pyörittelee tai lisää. Jossain vaiheessa tulee se kaamea tyhjyys. Monta viikkoa saattaa kulua ilman, ettei saa sanaakaan paperille. Lähestyvä deadline hirvittää ja ahdistaa. Huomaan tekeväni toissijaisia toimintoja. Komero on siivottava, pyykit, joita en koskaan silitä, on nyt silitettävä. On pelattava sanapeliä kännykällä, valitettava puhelimesta ystävälle, kuinka mitään ei synny. Keskeneräinen tiedosto muistuttaa olemassaolostaan jatkuvasti,

mutta mitään ei tapahdu. Ilman luvattua valmistumispäivää ja sen mukanaan tuomaa painetta saattaisi moni asia jäädä kesken. Paine ja pakko ovat hyviä työnantajia. Valmistumisen pakko toimii minulle, vaikka toisaalta tapahtumattomuuden ajalla on silläkin selkeä merkitys. Sisältö kypsyy ja kehittyy tavalla, jota ei aina edes huomaa, ja lopulta ajatus on selkeämpi kuin osasi odottaakaan. Joskus tekstiin alitajuisesti ja intuitiivisesti syntyneet punaiset langat paljastuvat vasta paljon myöhemmin. Ymmärrys ja oivallus löytyvät viiveellä. Tätäkö tosiaan ajattelin kirjoittaessani? Mistä tämä tuli? Merkillistä miten voi kirjoittaa jotain tietämättään, ja ymmärtää sen vasta jälkikäteen, jos silloinkaan. Tai sen ymmärtää joku muu, joka ilahtuneena kommentoi oivalluksiaan.

Toisinaan taas riittämättömyyden tunne on sietämätön. Tällöin apuun saapuu ohjaajaminäni. Ravintolakoulussa käytettiin ilmaisua, että kokki peittää virheensä majoneesilla tai kermavaahdolla. Voisiko olla niin, että ohjaaja ryhtyy luomaan ohjaus-suunnitelmaa peittääkseen tekstin heikkouksia? Molempien roolien haltiana voin puuttua sekä tekstin, että ohjauksen linjauksiin, ja vahvistan molempia puolia. Työryhmän kanssa tutkimme tekstin heikkouksia ja vahvuuksia. Toisinaan näyttelijät tekevät ehdotuksia, jotka päätyvät lopulliseen versioon. Mustasukkaisuus omasta tekstistä on mielenkiintoinen kysymys. Pidän usein kiinni tiukasti ratkaisustani ja pyydän kunnolliset perustelut, jos jotain halutaan muuttaa. Joskus kyse saattaa olla siitä, että rakastun omaan lauseeseeni, enkä halua luopua sen sävystä, nuotista ja tunnelmasta. ”Kill your darlings” toimii yllättävän hyvin jos ja kun sen aika tulee.

Lopulta näyttelijät siis saavat käsikirjoituksen, joka minulle on tuttuakin tutumpi. Näytelmän roolihenkilöt ovat syöneet, juoneet, nauraneet, itkeneet ja käyneet vessassa kansani. Miten vaikeata on olla kärsivällinen ja odottaa, että muutkin ymmärtävät ajatukseni juoksuani.

”Ei tämä voi toimia, ei näin voi tehdä! Ei voi hypätä ilmaan ja jäädä sinne? Kuinka niin ei voi? Perustelee!”

Suomenkielen sana ”ei” on yksi mielenkiintoisimmista sanoista ihmisten puheessa. Meitä ohjaa helposti turvallisuushakuisuus, tarve tehdä asiat kuten on aina ennenkin tehty. Tyrmäys on paljon helpompaa kuin hyppy uuteen ja tuntemattomaan. Sekä ohjaajana, että käsikirjoittajana tuo sana tulee vastaan usein. Kirjoittaessani pyrin tietoisesti olemaan ajattelematta onko jokin asia mahdollista toteuttaa näyttämöllä. Avoin mieli! Rohkeus! Kunnes sitten tulee se ensimmäinen näyttelijä, joka tyrmää kaiken. Ensimmäisten

lukuharjoitusten jälkeen synkkä, hämmentynyt hiljaisuus seisoo harjoitustilassa kuin lusikka liian sakeassa puurossa. Rohkeus, positiivisuus ja innostus valuvat hitaasti selkää pitkin alas, mustaan epävarmuuteen. Olenko epäonnistunut kokonaan? Eikö tässä ole mitään hyvää?

Harjoitusvaiheessa asiat alkavat loksahdella paikoilleen tai parhaimmillaan melko lähelle maalia. Välillä ohjaan tarkoituksellisesti yli ja ”överiksi”. Isommasta on helpompaa löytää materiaalia ja tarvittaessa pudottaa ilmaisuja pienemmäksi. Joskus tarvitaan hyvinkin hienovaraista lähestymistapaa, jotta lopputulos saavutetaan. Ihmistuntemus, ymmärrys siitä, miten ketäkin voi lähestyä, on taito, jonka saavuttamiseksi pitää tehdä jatkuvasti töitä.

Loppujen lopuksi kyse on molemmiin puoleisesta arvostuksesta, kunnioituksesta ja reilusta ripauksesta hulluutta. Minä arvostan ryhmän työtä ja he minun. Se on minulle paras tapa synnyttää esitys, jonka takana kaikki seisovat.

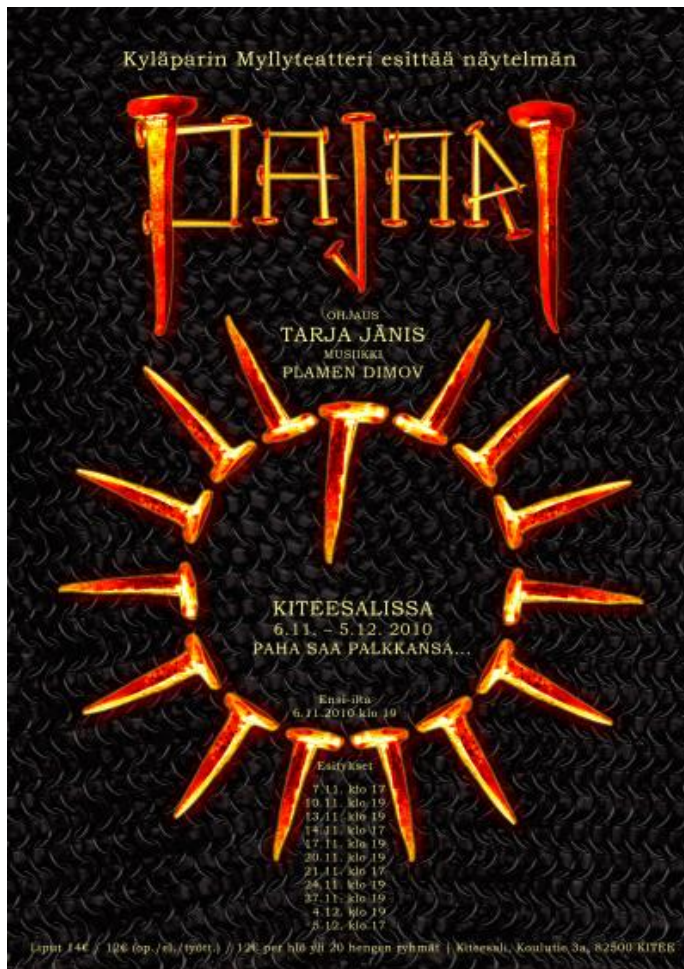
4.1 Pajari

Ajatus kirjoittaa näytelmä Kiteen historiaan liittyvästä Pahan Pajarin tarinasta heräsi vuonna 2006. Olin tullut Kiteelle töihin ilmaisuaineiden tuntiopettajaksi Keski-Karjalan kansalaisopistoon vuonna 2005. Löysin paikkakunnan historiasta mielenkiintoisia tarinoita, legendoja ja teemallisia aihioita. Halusin siirtää Pajarin tarinan näyttämölle, joten hain Pohjois-Karjalan taidetoimikunnalta apurahaa työn toteuttamiseksi. Minulle myönnettiin kolmen kuukauden apuraha ja ryhdyin työhön.

Pajari on yleisnimitys veronkerääjälle ja tulee venäjänkielisestä sanasta bojarin, ylimys. Kiteen paha Pajaria voisi verrata Lieksassa vaikuttaneeseen Simon Affleckiin, jota kutsuttiin kansan keskuudessa Simo Hurtaksi, hurjan luonteensa takia. Erotuksena Simon Affleckiin oli, että vaikka kuinka etsin ja tutkin historiallista alkuperää, maakunta-arkistoa myöten, en pystynyt löytämään täsmällistä tietoa Pajarin henkilöllisyydestä. Näin ollen päätin ja muotoilin mielessäni ajatuksen siitä kuinka kansan suussa kulkeneessa tarinassa vuoroin Venäjän ja vuoroin Ruotsin vallan alla olleessa Suomessa itärajalla vaikuttaneiden veronkerääjien pahat teot henkilöityivät tässä yhdessä Pajarissa. Pajari käytti valtaansa ankaralla ja julmalla tavalla väärin.

Kertomukset Pajarin tekemisistä olivat raskasta, mutta toisaalta mielikuvitusta kutkuttavaa luettavaa. Hahmotin nopeasti, että näytelmä kannattaa esittää sisällä, oikeassa teatterisalissa, erilaisten teknisten mahdollisuuksien takia. Tämä poikkesi Kyläparin myllyteatterin kesäteatterilinjasta, jonka näyttelijöille olisi tiedossa uusi haaste ja kokemus. Tutkittuani aihetta vakuutuin siitä, että rankka tarina vaati seurakseen yhtä rankkaa musiikkia. Syntyi haave ja unelma saada mukaan raskasta musiikkia. Kitee on tunnettu Nightwish-yhtyeestä, ja yhtyeen säveltäjä ja keulakuva Tuomas Holopainen asui tuolloin kesäteatterin vieressä. Hänen vanhempansa omistavat teatterin maa-alueesta osan. Luokusten yhteydenottojen jälkeen oli selvää, että Tuomaksen työkuviot ja pitkä kiertue maailmalla olivat esteenä yhteistyölle. Seuraavaksi otin yhteyttä Plamen Dimoviin, joka tunnetaan monen kiteeläisen muusikon, myös Tuomaksen, musiikillisena ”oppi-isänä”. Tapasin tämän originellin musiikin ammattilaisen tohmajärveläisen huoltoaseman kahvi-ossa. Tapaaminen oli taatusti yksi erikoisimmista kohtaamisistani. Sain kuin sainkin suostuteltua hänet mukaan produktion säveltäjäksi. Hän puolestaan innostui ”raskas tarina vaatii raskasta musiikkia”-teemasta ja houkutteli mukaan kiteeläislähtöisen Division 19-bändin. Bändi sovitti sanoittamani Pajarin kuolemaan liittyvän kappaleen näytelmään, käyttäen heillä jo valmiina olevaa sävellystä.

Pajari-näytelmän ympärille kehittyi nopeasti muutakin toimintaa, jonka eteen tuotantoryhmä, jossa oli mm. Koti-Karjalalehden, Visitkarelian ja ravintolayrityksen edustajat, teki kovasti töitä. Olin ideoinut mielessäni Pajarin tulet toritapahtumaa, ja se toteutui, kiitos yhteistyökumppanien. Tapahtumassa oli mukana tuli- ja sirkustaiteilija Miika Nuutinen, Kiteen mieskuoro ja teatterin näyttelijöitä kierteli alueella rooleissa. Paikalle saapui tietenkin myös itse Pajari tyttärensä Oitin kanssa hevosreen kyydittämänä. Paikallinen leipomo kehitti teeman mukaisen Pajarin leivän ja leivoksen. Koti-Karjalalehden kanssa ideoimme lokakuun lauantainumeroihin juttusarjan teatterin tekemisen eri näkökulmista. Juttusarjassa ajatuksistaan kertoivat mm. puvustaja, tekniikkaryhmä, näyttelijä ja moni muu.

Kuvio 2. Pajari

Ensi-illasta kehkeytyi lopulta oikea kulttuuritapahtuma. Kutsuvieraille tarjottiin Maijan Juhla- ja pitopalvelun kehittämä Pajari-illallinen, jonka näyttelijäryhmä kävi ennakkoon testaamassa.

Pajaria oli näyttämölle tekemässä noin 50 ihmistä. Kolmekymmentä heistä oli näyttämöllä, viisi tekniikassa ja loput erilaisissa muissa tehtävissä mm. lavastamassa ja puustamassa. Julisteen ja käsiohjelman teki kuvataiteilija Antti Hermann Raatikainen, johon olin tutustunut opiskellessani Itä-Suomen yliopistossa Työhyvinvointia kulttuurista-opintokokonaisuutta. Näytelmän musiikista tehtiin cd-levy. Levyllä laului Sari Rouvinen, lahjakas ja kuulasääninen kiteeläinen sopraano. Levyn kannen toteutti Kiteelle Night-

wishin innoittamana muuttanut berliiniläinen kuvataiteilija Katharina Benkwitz. Rohkeasta kuvasta teetettiin t-paita, kuten myös Antti Raatikaisen suunnittelema Pajari-paidasta.

Kuvio 3. Pajari cd-levy

Valo- ja äänitekniikkaryhmää johti kulttuuriohjaaja Seppo Savolainen. Tekniikan työryhmässä oli mukana neljä nuorta. Yksi heistä oli entinen nuorisoteatterilaiseni Pihla Vartiainen, joka myös opiskeli tuolloin valo- ja äänitekniikkaa Outokummussa. Lavastuksen suunnitteli Petra Luukkainen ja puvustuksesta huolehti Anna-Kaisa Heikkinen yhteistyössä Savonlinnan kaupunginteatterin kanssa.

Katsojia kertyi kaiken kaikkiaan noin 3 600, mikä on pienellä paikkakunnalla talvella esitetyn näytelmän kohdalla hieno ja merkittävä saavutus. Yksi tärkeimmistä asioista oli löytää erityisesti keskikarjalaista osaamista ja sitouttaa nuoria toimintaan mukaan. Koko työryhmä teki hienoa työtä, ja mikä parasta paikallisin voimin.

4.2 Korpiroju

Korpirojun (2012) tapahtumat sijoitin 1960-luvulle. Pontikan keitto, kyläyhteisön ja ajan kuvaus muodostavat kokonaisuuden, jossa on sekä iloa, että elämän vakavampaakin puolta. Markkinointitekstiin sijoitin nostalgista ajankuvaa yllin kyllin.

On aika kertoa taas yksi tarina, joka vie katsojat menneeseen aikaan. Se on aika-kausi, jolloin kylät olivat täynnä elämää ja uudet tuulet alkoivat puhaltaa. Mennyt maailma ja sodan kokemukset ovat vielä vahvasti läsnä. Nauru pulppuaa lämpimässä kesäillassa, musiikki soi ja pontikka tippuu.

Perheessä on isä, äiti ja kolme tytärtä.

On Potoskavaaran kylä, juhannus, sauna ja piipuista nousevat savut kylän yllä. On puhelinkeskus, kauppialla sokeria, hiivaa, maltaita. On lavatanssit, ilot, surut ja torakat kurkkivat kahvipannun nokasta. On hiostavien teryleenihousujen terävät prässit, rakkaus ja korpikuusen kyöneleet.

Kyläparin myllyteatteri on tarttunut paikalliseen aiheeseen rohkeasti ja tarina pulppuaa yhtä väkevästi kuin pontikka pullon suusta. Maista kanssamme kulaus kiteeläistä maisemaa, tarinoita ja rehevää huumoria. (Myllyteatteri 2012)

Käsikirjoitusta varten haastattelin ison joukon ihmisiä ja sain mukavan määrän kertomuksia liittyen tiputteluun ja kiteen kirkkaan kulta-aikoihin. Kotiseutumuseolla järjestetty tarinoiden keräyspäivä oli mielenkiintoinen. Nauhoitin paljon muistoja, kiteeläistä puheenpartta, hurjia ja hauskoja kertomuksia tapahtumista ja ajasta, jolloin pontikankeitto oli yleistä kansan keskuudessa. Merkittävää on, että paikalle tarinoimaan saapui koko joukko miehiä. Naisia ei paikanpäälle tullut lainkaan. Kertomusten ympärillä leijui merkilisen mukava myhäilevä ja salaisuuksien värittävä ilmapiiri.

Sain matkan varrella tarinoita naisiltakin, kahden kesken tai pienemmän porukan kanssa jutellessa. Kertomukset lehmistä, jotka syötyään metsään piilotettua mäskiä humaltuivat, ja kenttätutkimusta maistelemalla suorittaneet poliisit löysivät paikkansa näytelmässä. Kaikki kerrotut tarinat ovat nauhoitettuina tallessa. Ehkä ja toivottavasti ne löytävät tiensä kulttuurintutkijoille, arkistoihin, tulevien sukupolvien tutkittavaksi.

Miksi pontikkaa sitten keitettiin? Oliko kyse vain siitä, että suu napsaa ja humalatila on tavoiteltava olotila vaikeissa olosuhteissa? Matka maalikylille Joensuuhun oli pitkä, eikä valtion alkoholiliikkeestä saanut kerralla ostettua kuin kaksi pulloa kerrallaan. Kiteellä ei ollut omaa valtion alkoholiliikettä, joten matkustaminen Joen kaupunkiin tuli turhan kalliiksi niin pienen määrän takia. Katajainen kansa päätti suuressa neuvokkuudessaan ratkaista asian aloittamalla omatoimisen yritystoiminnan tuottamaan iloa raskaan arjen keskelle. Siitäpä moni lähti korpeen, vesistöjen äärelle, tiputtelemaan ainetta, jonka nimi taipui moneksi kansan suussa. Näytelmän nimi tuleekin yhdestä pontikan synonyymista,

mutta ilmaisee samalla olosuhteita ja salailua. Pontikan myynnistä sai kipeästi tarvittavaa lisätienestiä ja tuloja helpottamaan köyhää arkea. Oli edullisempaa tikkuviinaa työmiehille, ja kalliimpaa moneen kertaan kirkastettua paremmalle väelle. Upotin käsikirjotukseen tarinoita, sekoittelin ja lisäsin ripauksen hiivaa nostattamaan tarinan kokonaiseksi näytelmäksi, jossa kiteeläinen kirkas henki elää vahvasti. Näytelmä kertoo tavallisen ihmisen selviytymisestä aikana, jolloin leipä oli tiukassa, monen työn takana ja joskus lain kirjaa hyvinkin laveasti tulkiten.

Korpirojukirja luettavissa: <http://rosendahl.kuvat.fi/Korpiroju.html>

Korpiroju

Kotipolttoista korpirojuja ja kiteeläistä pontikkaperinnettä Kyläparin myllyteatterissa 2012.

Teksti ja ohjaus: Tarja Jänis

Esitykset:	Tiedustelut: Kyläparin myllyteatteri 046 591 4917 www.korpiroju.info Karelia Expert 0400 606 946 keski-karjala@visitkarelia.fi maiija.kaalimaa@kitee.fi
la 14.7. klo 19	
su 15.7. klo 17 ja 20	
la 21.7. klo 19	
su 22.7. klo 17	
ti 24.7. klo 19	
to 26.7. klo 19	
su 29.7. klo 15 ja 19	
ke 1.8. klo 19 <small>varattu OP</small>	Liput:
pe 3.8. klo 19	15 € peruslippu
la 4.8. klo 15	13 € eläkeläiset, opiskelijat, työttömät ja yli 20 hengen ryhmäliput
	7 € alle 16-v; alle 7-v maksutta

Esityspaikka: Heinäjärven mylly,
Potoskavaarantie 47, Kitee

●●● KITEE

Kyläparin
myllyteatteri
Kitee www.kylapari.fi

Kuvio 4. Korpiroju

4.3 Pätsi

Käsikirjoitin ja ohjasin Pätsi-näytelmän tuttuun tapaan Kyläparin myllyteatterille. Ensi-ilta oli heinäkuussa 2014. Esityksiä oli kaikkiaan kaksitoista ja katsojia saimme noin 2600. Näytelmä pohjautuu osittain tositapahtumiin heinäkuussa 1941, jatkosodan alkuhetkiin.

Kuivalaisen kukkula, jota paikalliset kutsuvat Pätsinmäeksi, oli jatkosodan taistelupaikka. Pätsinmäestä lyhensin näytelmän nimeksi Pätsi, joka kuvastaa hyvin tulisia ja vaikeita hetkiä, joihin sotilaat joutuivat. Toisaalta nimi kuvastaa myös roolihenkilöiden henkilökohtaisia elämäntilanteita ja vaikeitakin ratkaisuja. Etelä-Pohjanmaalta saapui miehiä sotiin, mutta sotilaat joutuivat mottiin lopullisin seurauksin. Oikeassa taistelussa kaatui 49 ja haavoittui 115 sotilasta. Vaikka käytin historiallisia tapahtumia, ei Pätsi kuitenkaan ole historiikinäytelmä. Sijoitin tarinaan kolme eri murrealuetta. Karjalan evakkojen, pohjanmaalaisten sekä paikallisten kiteeläisten murteet olivat haaste, olenhan itse alun perin helsinkiläinen. Kirjoitustyötä helpotti kuitenkin se, että olen asunut Pohjois-Karjalassa vuodesta 1986. Sukuni on sekä isän että äidin puolelta rajantakaisesta Karjalasta. Mummoni ja äitini sijoitettiin aikoinaan evakkoina Etelä-Pohjanmaalle, Alavudelle ja siellä vietin mummolassa lapsuuteni kesiä. Jotain pohjalaisesta puheen nuotista tarttui mukaan.

Näytelmää varten tutkin ja luin paljon aiheesta kirjoitettua materiaalia. Sain myös käyttööni vähäkyröläisten kokoaman muistelmateoksen, johon oli kerätty tarinoita niiltä, jotka selvisivät hengissä. Pohjatyö ja oikeat tarinat muotoutuivat sitten näytelmäksi, joka liikkuu vuosien 1941 ja 2014 välillä. Ensimmäisessä kohtauksessa olemme tässä ajassa päähenkilön, Lahjan, hautajaisten jälkitunnelmissa. Halusin rakentaa kokonaisuuden jossa jännitys säilyy viimeiseen kohtaukseen, jolloin paljastuu tärkeä henkilökohtainen salaisuus.

Kyläparin Myllyteatteri
Ohjaus ja käsikirjoitus
Tarja Jänis

Ke 9.7 Pe 11.7 Su 13.7 Ke 16.7 Pe 18.7 Su 20.7 Ke 23.7 Su 27.7 Ke 30.7 Ke 6.8 Pe 8.8
Kaikki esitykset klo 19.00 paitsi sunnuntaina 20.7 esitykset klo 15.00 ja 19.00
Liput 15/13€ Lapset alle 16v 7€ Alle 7v maksutta
Teatteri & ateriapaketti "Tiedusteluretki jatkosodan jaloissa"
sunnuntaina 20. ja 27.7.2014. Potoskavaarantie 47, 82500 Kitee
Tiedustelut ja varaukset: www.paetsi.fi /046 591 4917/ maija.kaalimaa@gmail.com

TEINO
HITEE
VisitKarelia.fi

Kuvio 5. Pätsi

Teimme yhteistyötä eri tahojen kanssa. Tärkein oheistuote oli ravintola Reinon kehittämä ateriapaketti muutamien näytösten yhteyteen. ”Tiedusteluretki jatkosodan jaloissa” oli uusi ja mielenkiintoinen yhteistyömalli, joka täydensi hienosti kokonaisuutta.

Ravintola Reinon omilla nettisivuilla kuvattiin sisältöä seuraavasti:

Ennen ratkaisevan taistelun alkua vieraat pääsevät mukaan tiedusteluretkelle strategiseen kohteeseen komppanian päällikön johdolla. Retkellä on mukana taisteluun valmistautuvia sotamiehiä, jotka kertoilevat sodan arjesta. Pataljoonan muo-

nitusvastaava Reino-vääpeli ja lotat tarjoilevat vieraille "päiväannoksen" eli yksinkertaisen mutta maukkaan soppa-aterian ja rintamaradiossa soivat sota-ajan sävelet. (Ravintola Reino 2014).

Sodankäynnin kannalta strategiseen kohteeseen suuntautuvan "tiedusteluretken" aikana nautittiin kenttäateria eli sotamies Möttösen lihasoppaa, maalaisruisleipää, vääpelin mallaskaljaa, lottien parempia lettuja ja mansikkahilloa. Ateriointia varten oli pienen matkan päähän teatterista pystytetty puolijoukkueteltoa ja alue oli muutenkin lavastettu mahdollisimman autenttiseksi. Ruokailijoiden oli helppo tulla kävellen esitykseen valmiiksi viritettyinä aiheeseen ja tunnelmaan. Toisin sanoen myös tämä kokonaisuus käsiteltiin teeman mukaiseksi ravintolan toimesta.

Saimme tehdä uudenlaista yhteistyötä myös Kiteen kamerakerhon kanssa. He tarvitsivat valokuvauskurssilaisilleen uudenlaista kokemusta ja kuvattavaa, joten valokuvakurssin opettaja valokuvaaja Martti Rosendahl ehdotti yhteistyötä markkinointimateriaalin kuvaukseksi. Järjestimme tapaamisen, jossa lavastimme tilanteita ja ohjasin kuvaajia haluamaani suuntaan, vaikka he toki itse tekivät myös omat taiteelliset ja tekniset ratkaisunsa. Lukuisista kuvista valitsin monitulkintaisen ja dramaattisen mustavalkoisen kuvan julisteeseen, mainoskorttiin ja käsiohjelmaan. Kuvassa nuori päähenkilö Lahja on silmät kiinni, sotilaan saappaat sylissä.

Kamerakerho sai muutakin huomiota ja mainetta. Pohjois-Karjalan maakunnallisen valokuvakilpailun 2014 mustavalkokilpailun voitti Martti Rosendahlin kuva "Kaappaus". Kuva on otettu kesäteatterilla oikeasta tilanteesta.

Pätsi-näytelmän harjoitusten loppuvaiheessa saimme valmiiksi Pyllyn paikka-katsomohankkeen. Teatteri on muutenkin panostanut rakenteisiin, väliaikapalveluihin ja alueelle on myös rakennettu uudet komeat ulkokuusit. Katettu katsomo ja selkänojalliset penkit tuovat mukavuutta, eikä pieni sade enää haittaa, ainakaan katsojia. Pätsin käsiohjelmassa on lueteltu 37 eri tahoja, jotka ovat lahjoittaneet puuta tai olleet katsomon rakennustalkoissa mukana. Lahjoitusten ja tekijöiden määrässä näkyy paikkakuntalaisten sitoutuminen ja innostus tukea teatterin toimintaa.

Kuvio 6. Kaappaus

Martti Rosendahl valokuvasi yhdessä Jarkko Tornin kanssa näytelmän ja siitä syntyi Pätsi-kirja. Kirjaan poimin näytelmän tekstejä kuvien teemojen mukaisesti. Pätsikirjaa on sittemmin myyty sekä annettu lahjana erilaisissa tilaisuuksissa. Kirja lahjoitettiin myös veteraanijärjestöille Kyläparin järjestämässä veteraanijuhlassa 24.8.2015.

Pätsikirja luettavissa: <http://rosendahl.kuvat.fi/P%C3%A4tsi.html>

Pätsi-näytelmä on erilaista kesäteatteria. Se on sisällöltään vakavampaa, ja toisaalta sen kautta voi ymmärtää ja hahmottaa alueen historiaa. Tämä tulee esille kun käsittelen näyttelijöiltä saamaani palautetta myöhemmin tässä työssä.

Työryhmälle Pätsi oli merkittävä voimainponnistus. Voisi sanoa, että teatteriharrastus vietiin taas astetta pidemmälle ja kunnianhimo kasvoi matkan varrella.

Sari Heinonen kommentoi 7.8.2014 Myllyteatterin Facebook-sivulla Pätsi-näytelmää:

Erittäin nautittava esitys, ei mikään pelkkä perinteinen hilpeän kepeä kesäteatteritarina, vaan upea, uusi ja koskettava. Hienosti toteutettu ja näytelty. Tunnelma esityksen jälkeen kauniin levollinen. Uusi katsomo on hieno, väliaikamunkit makoisia ja ruokapalkalla näytelmässä esiintyneet sorsat suloisia. KIITOS hienosta kokemuksesta! (Heinonen 2014.)

5 Paikallishistoriaa muilla harrastajanäyttämöillä

Miten paikallishistoriaa on sitten hyödynnetty näyttämöillä ja käsikirjoituksissa muualla Suomessa. Minua kiinnosti erityisesti mitä muut teatteri-ilmaisun ohjaajat ovat tehneet, joten laitoin Facebookin TIO-ryhmään tiedustelun:

Teen parhaillaan TIO:n opinnäytetyötä. Kaipaisin lisää vinkkejä/linkkejä sekä tietoja harrastajateattereista, jotka tekevät teatteria ja käsikirjoituksia paikallishistoriaan pohjautuen. Erityisesti lähiaikoina toteutetut, mutta myös tulossa olevat (kesäteatteri) produktiot kiinnostaa. Jos tiedät, ohjaat, käsikirjoitat, näyttelet tällaisessa, niin kiitollisena otan vastaan kaikkea aiheeseen liittyvää tietoa.

Tässä muutamia kysymyksiä: Mistä lähti ajatus, että teette paikallishistoriaan liittyvästä aiheesta? Oletteko aiemmin tehneet? Kuka teillä käsikirjoittaa ja ohjaa? Millaista palautetta olette saaneet? Missä esitykset ovat, millainen työryhmä teillä on? Ehkä tärkein kysymys on juuri se, miten tärkeänä koette tämän tyyppisen tekemisen ja mitä se teille antaa? Myös kaikki muut tekemiseen liittyvät ajatukset ja pohdinnat, joita pidät itse tärkeänä, ovat tervetulleita.

Käsittelen muutamia saamiani vastauksia esimerkkeinä. Yhteistä näille kaikille vastauksille on, että kertojana on teatteri-ilmaisun ohjaaja.

5.1 Cappas-Teatteri

Teatteri-ilmaisun ohjaaja Jenni Mattila on Cappas-Teatterin hallituksen puheenjohtaja. Hän kertoi Oulu-opiston alaisuudessa toimivasta Cappas-Teatterista, joka toimii pääasiassa Kiimingissä, joka on pieni kylä osana Oulun suuraluetta. Viime syksynä teatteri juhli 30-vuotista taipaletta iltamilla, jossa esitettiin otteita vanhoista näytelmistä.

Yksi Cappaksen perustajajäsenistä ilmoitti että hän on kirjoittanut näytelmän ja haluaisimmeko tehdä sen. Innostuimme ajatuksesta ja otimme tekstin lukuun. Tekstin valintaan vaikutti myös teatterikatselmus jossa Cappas-teatteri on yksi järjestäjä. Saamme tuoda oman näytelmän katselmukseen ja yhteisenä teemana katselmuksessa on suomi 100-vuotta, pohojonen pölytyys. Pölytyellään uusia ja vanhoja suomalaisia tekstejä. Teksti sijoittuu siis Kiiminkiin ja noin 50-60 luvulle, kertoo oikeasta ihmisestä joka Pannon Väinönä tunnettiin. Meidän porukka pitää tätä kunnianosoituksena Pentille, joka on meidän vanhin jäsen ja kirjailija. Meillä jokaisella on jonkunlainen side Kiiminkiin vaikka asumme suurin osa kaupungissa, ja siksi paikallishistoria kiinnostaa. Itse olen syntynyt Kiimingissä ja odotan innolla syventymistä synnyinkuntani historiaan. (Mattila 2016.)

Jenni Mattilan ja Cappas-teatterin tarina poikkeaa omastani siten, että heillä paikallishistoriaa tehdään oman syntyseudun alueella. Millaisia tarinoita löytäisin Helsingin Vuosaa-resta, joka on lapsuuteni merimaisema. Mikä sitouttaisi minut tutkimaan ja etsimään tarinoita sieltä näytelmäksi asti. Olen kirjoittanut jonkin verran pieniä tarinoita, joissa fiktio ja todellisuus kohtaavat. Ajatuksena on ollut kirjoittaa kirja nimeltä Lähiö. Tarinat pohjautuvat omaan elämään, joten voisi kenties puhua paikallishistoriasta laveassa mielessä:

Kertomus 70-luvusta, helsinkiläisestä lähiöstä, sen ihmisistä, tapahtumista aikana, jolloin oli vielä taloyhtiön talkoita, tarjolla keltaista Jaffaa repäisynauhalla, piholla leikittiin kymmenen tikkua laudalla, tietokoneita ei mutta lankapuhelin oli, ja mageinta oli ajaa käyräkahvaisella kymmenvaihteisella pyörällä.

5.2 Draamakierros

Kulttuuriosuuskunta Oravan Pyörässä vaikuttava teatteri-ilmaisun ohjaaja Aapo Stavén kertoi tulevasta ohjaustyöstään eli paikallishistoriaan liittyvästä draamakierroksesta vuoden 2017 loppukesälle.

Kyseessä on Suomi 100-statusta ja sen myötä rahoitusta hakeva hanke. Hankkeen puuhahenkilöt hoitavat rahoitushakemukset ja muut, joten hänellä on tähänastisiin töihin verrattuna mukava tilanne - voin keskittyä vain sisällön ohjaamiseen huolehtimatta rahoituksesta, markkinoinnista ja kaikista muista käytännön järjestelyistä, jotka syövät aikaa ja energiaa ohjaamiselta. (Stavén 2016.)

Tämä on kiinnostava ja tärkeä huomio. Oma kokemukseni on, että joudun tai pääsen tekemään kaikkia teatterintekemiseen liittyviä osa-alueita useiden eri produktioiden kanssa. On hieno tunne, jos pääsee keskittymään vain taiteelliseen puoleen. Usein kuitenkin käy niin, että on tavalla tai toisella tekemisissä muidenkin osa-alueiden kanssa. Osittain kyse on tietysti omasta valinnasta ja toisaalta siitä, että puuhahenkilöt ovat usein samoja ja heidän jaksamisensa on rajallista.

Stavén jatkaa ja toteaa, että toisaalta tässä vaiheessa projektia sitä on vielä vaikea tuntea omakseen. Käsikirjoituksen hän saa luettavaksi, kunhan se valmistuu. Draamakierroksen aihe ja idea toteutuksesta on päätetty jo ennen yhteydenottoa.

Toivon, että asiat etenevät suunnitellusti ja projekti toteutuu. Toivon myös, että käsikirjoitus ja siihen paikallisista teatteriharrastajista kasattava näyttelijäporukka sytyttävät. Lähtökohtaisesti pidän historiallisten tapahtumien käsittelemisestä teatterityössäni ja paikallishistorian tunnetuksi tekeminen hyvän teatterielämyksen ohessa on haaste jonka otan mielelläni vastaan! (Stavén, 2016.)

5.3 Kolme ryhmälähtöistä esitystä

Teatteri-ilmaisun ohjaaja Ninnu Karttunen on ollut ohjauksessani Keski-Karjalan kansalaisopiston nuorisoteatteri Polennossa ja RiäkkYTEATTERISSA, joka toimii Rääkkylässä. Hän on hieno esimerkki siitä, kuinka teatteriharrastus voi toimia innoituksena tulevaan ammattiin. Uusi sukupolvi tuo omat uudet, raikkaat ideansa, toimintakulttuurinsa ja tekee samalla tutuksi teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattia.

Ninnu Karttunen kertoo kolmesta ryhmälähtöisestä esityksestä, joissa lähdettiin liikkeelle siitä mitä ryhmä haluaa tehdä, mitkä aiheet ja muistot kiinnostavat. Lisäksi työskentelyssä pyrittiin siihen, että tekeminen olisi kaikille mielekästä, hauskaa ja rentouttavaa.

Ensimmäinen ryhmälähtöinen esitys oli Vaktia ja viktioita, jossa pureuduttiin pilke silmäkulmassa pienen kylän tapoihin ja paikkoihin, esim. juoruaminen, legenda Kalajoen Raution karhusta, Raution syntytarina.

Toinen oli nimeltään "Ei meistä koskaan valamiita tule!". Esityksessä keskityttiin itse ryhmäläisiin ja heidän polkuihinsa erilaisten teemojen kautta. Esityksessä puuttiin mm. paluumuuttamista ja kaupunki- maaseutu asetelmaa sekä purnattiin syrjäseudun aluepolitiikkaa.

Kolmas esitys oli juhluvuoden esitys Vuosirenkaat, joka kävi vuosikymmen kerrallaan läpi kylän merkkitapahtumia, Venäjän vallan ajasta tämän päivän Rautioon. (Karttunen, 2016.)

Karttunen kertoo, että kaikki kolme esitystä ovat enemmän tai vähemmän koostuneet fragmenteista ja musiikki on ollut osana esitystä. Näistä palaute on ollut hurjan hyvää ja monet ovat sanoneet näiden ns. ryhmälähtöisten aiheiden olevan paljon parempia kuin valmiit näytelmätekstit. Lisäksi esityksen tekeminen on hänen mielestään vahvistanut koko kylän henkeä. Kun on tehty oman kylän aiheista, on ryhmä tekemisessä mukana henkilökohtaisemmin kiinnittyneenä.

5.4 Aarre, ryssän äpärä

Freelancenäyttelijä ja laulaja Jouko Enkelnotko kertoo ideastaan tehdä dramatisointi emeritusprofessori Arvo Myllymäen omaelämäkerrallisesta kirjasta Vihan ja rakkauden päivät. Kirja ilmestyi vuonna 2011, jolloin Enkelnotko oli näyttelijän kiinnityksellä Seinäjoen kaupunginteatterissa ja hän yritti saada teatterinjohtajaa innostumaan romaanin dramatisoinnista, siinä kuitenkin onnistumatta. Enkelnotko palasi koulunpenkille Turun

Taideakatemiaan, kun siellä alkoi 1½-vuotinen TIO- aikuiskoulutus. Osana opintoja hän osallistui dramaturgian kurssille, jonka tavoitteena oli kirjoittaa näytelmä.

Kysyin, voinko dramatisoida romaanin. Opettajan mukaan se kävisi, kunhan saisin dramatisointiluvan kirjoittajalta. Se onnistui. Päädyin tekemään teoksesta laulunäytelmän. Musiikissa minulla oli työparina Silja Kuoppala. Arvo Myllymäen kanssa sovimme, että voin ristiä hänet näytelmässä Aarreksi. Näytelmän nimeksi tuli Aarre, ryssän äpärä. Tarjosin juttua moneen paikkaan, kunnes lopulta Lapuan Larvateatterin tuottajat Kari ja Pirkko Manu tarttuivat aiheeseen. Larvateatteri - saati Lapua- ei ollut minulle tuttu aiemmin.

Tarina on hyvin vahva ja kertoo aiheista, joista ei ole paljon puhuttu. Arvo Myllymäki syntyi Etelä-Pohjanmaalla vuonna 1945 sotavangin ja talontyttären suhteesta. Sotavankien lapsista vain muutama onnistui näkemään isänsä sodan jälkeen. Tässä tarinassa on siltä osin onnellinen loppu. Näytelmä tuo silmien eteen myös neuvostosotavankien kurileirin, jossa suomalaissotilaiden käytös ei ole kunnialakasta. Näytelmän keskushenkilöksi nousee sotavankiin rakastunut Maria, joka yksin äpärälapsensa kanssa jäätyään kamppailee synnintuntonsa ja mielenterveytensä kanssa.

Dramatisoinnin aloitushetkestä meni kaksi ja puoli vuotta ensi-iltaan, joka oli helmikuussa 2016. Ohjasin 21 näyttelijää. Harjoitusprosessi oli pedagoginen monella tapaa. Lopulta vastuulleni tuli myös lavastuksen suunnittelu ja koreografiat. Prosessin yksi deadlineista ja ehdottomista kohokohdista oli lukuteatteriversion esittäminen tarinan päähenkilölle Arvo Myllymäelle marraskuussa 2015. Ilta oli ikimuistoinen. Itkimme ja nauroimme yhdessä Arvon kanssa.

Aarre, ryssän äpärä on teos, jonka eteen olen tehnyt töitä enemmän, kuin koskaan urallani. Aluevaltauksia oli monia: dramatisointi, laulutekstit, osittain säveltäminenkin ja vielä päälle koreografiat ja ohjaaminen. Monta pelkoa oli kohdattavana. Mutta tarina pakotti minut kohtaamaan ne. Aarre vain nyt oli saatava yleisön eteen. Esityksestämme tuli monelta osin hyvin onnistunut. Yleisö palkitsi kaikki ponnistelumme. Se myötäeli tarinan juuri niin vahvasti, kuin olin toivonut. (Enkelnotko 2016.)

Enkelnotko mainitsee vahvan tarinan. Puhumattomuuden kulttuuri leimasi sota-ajan tapahtumiin liittyvää keskustelua. Kirjoittaessani jatkosodan alkuun sijoittuvaa Pätsi-näytelmää, oli sama teema mielessä usein. Miten kertoa tarinaa, johon liittyy vielä elävien sukulaisten ja ystävien muistot, suru ja kaipuu. Missä menee raja vai onko aika virrannut riittävästi eteenpäin, jotta vaikeitakin asioita pystyy käsittelemään.

Harjoitustilanteissa oma pedagoginen otteeni on aina läsnä. Minulle on tärkeää, että ryhmä kasvaa ja kehittyy tekemisen myötä. Lämmittelyharjoitukset, improvisaatio, äännavaukset, sopimukset, teatteripelit- ja leikit eivät ole turhaan mukana. Niillä on mietitty ja harkittu, joskus intuitiivisena tuleva tarve ja merkitys.

5.5 Koukkuniemen Kalevala 2014-hanke

Koukkuniemen kesäteatterin kotisivuilla kerrotaan, että Koukkuniemen Kalevala -hanke oli Koukkuniemen vanhainkodissa kesällä 2014 toteutettava soveltavan teatterin yhteisöhanke. Hankeen panivat aluille teatteri-ilmaisun ohjaaja opiskelijat Meri-Maija Näykki ja Marko Taiminen. Hankkeessa Koukkuniemen asukkailta kerättiin muistoja heidän lapsuus- ja nuoruusvuosiltaan 1900-luvun alusta soveltaen erilaisia teatteriharjoitteita ja muita materiaaleja.

Koukkuniemen Kalevala -hankkeen tavoitteena on tallettaa ja välittää katoavaa kansanperimää ja perimätietoa 1900-luvun ensimmäisestä puolikkaasta mielekkäästi soveltavan teatterin keinoin. Tavoitteena on myös tuoda Tampereelle matalan kynnyksen teatteritarjontaa teatteritilojen ulkopuolella ja siten lisätä soveltavan teatterin asemaa Pirkanmaan kulttuurikentällä ja tuoda Koukkuniemen vanhainkotiä paikkana tunnetummaksi ja helposti lähestyttävämmäksi. Näiden tavoitteiden kautta tavoitellaan yhteisöllisyyden kokemusta Koukkuniemen asukkaiden, heidän omaistensa, henkilökunnan ja muiden pirkanmaalaisten välillä. Lisäksi tavoitteena on tarjota kesätyö kahdelle teatteri-ilmaisun ohjaaja opiskelijalle. (Koukkuniemen kesäteatteri 2014)

Kävimme eilen myös tervehtimässä muutamaa hankkeen muistelijaa ensimmäistä kertaa. Tuntui todella ihanalta nähdä vanhusten silmistä intoa ja riemua heidät tavatessamme. Näillä mahtavilla ikäihmisillä tulee olemaan meille niin paljon opetettavaa! Jo muutaman viikon päästä pääsemme viettämään aikaa yhdessä muistojen parissa! Marko on ihan hullaantunut historiankirjojen ääreen ja muistelutyöpajojen sisältö valmistuukin kovaa vauhtia. (Koukkuniemen kesäteatterin blogi 2014)

Tämä blogikommentti tuo mieleen oman työskentelyni erilaisissa vanhustyön yksiköissä. Hopearinteen palvelutalossa Kiihtelysvaarassa kokosimme vuosia sitten ryhmän jäsenten muistoja muun muassa uskomuksista ja konsteista, joita käytettiin ennen vanhaan. Mieleeni on jäänyt hauska tarina siitä, kuinka kusiaispesän yläpuolelle asetettujen kasvojen oli määrä päästä eroon pisamista muurahaishapon avulla. Voi sitä nuorta tyttöä, joka halusi niistä eroon! Kyllä meillä oli naurussa pitelemistä.

Kirjoitin tuolloin tarinat ylös ja onneksi on tallella paksu monistettu paperinivaska muisteluita. Silloinen tietokoneeni näet vei alkuperäiset muistiinpanot bittiavaruuteen. Pidän kovasti työskentelystä ikäihmisten kanssa. Eletyt vuodet ovat täynnä käsikirjoitusaiheita, puhumattakaan siitä, mitä tapahtuu kertojille juuri nyt. Jäävätkö vanhukset sote-uudistuksen jalkoihin vai olisiko meillä, soveltavan teatteri-ilmaisun ohjaajilla, mahdollisuus olla vaikuttamassa siihen, etteivät ikäihmiset muutu näkymättömiksi.

Omat vanhempani ovat tehneet paljon sukutukimusta. Äitini on kirjoittanut oman sukunsa tarinan, ja isäni Määttästen suvun esi- ja jälkipolvihistoriikin. Isältä löytyy myös upea tarina nuoresta miehestä, joka vuonna 1952 lähti polkupyörämatkalle Sveitsiin ja Länsi-Saksaan. Matka osoittaa poikkeuksellista seikkailumieltä isältäni tuona aikana. Kuva raunioituneesta kaupungista matkan varrella kertoo, miten lähellä Euroopassa riehunut sota vielä oli. Se työ, mitä vanhempani ovat tehneet kirjoittaessaan, lisää ymmärrystä itsestäni osana sukupolvien ketjua. Omien juurien ymmärtäminen antaa pohjaa myös omien tarinoiden kirjoittamiselle ja visualisoinnille.

6 Lämpilyönti, opinnäytetyön toiminnallinen osio

Lyöjä lyö lämpilyönnin ajotilanteessa, jolloin pesillä olleet etenijät ehtivät kotipesään, ja lyöjä itse kiertää kunnarin. Lämpilyönti on jokaisen pesäpalloilijan haave.

Viimeisin käsikirjoitukseni sisältää kiteeläisille tutun teeman, pesäpallon. Aihepiiri, joka ei ole tavallisimmasta päästä, aiheutti suunnitteluvaiheessa paljon kysymyksiä ja pohdintaa. Lämpilyönnin, kuten kaikkien kirjoittamieni näytelmien, pohjana on aiheen tutkimustyö. Tutkimus vie paljon aikaa ja sen tarkoitus on antaa kirjoittajalle syvempää ymmärrystä siitä, mitä kirjoittaa. Narratiivin yksilöllisyys, ainutkertaisuus, kokemusten ja tietoisuuden kuvaaminen ja ymmärtäminen ovat avainsanoja, joita tutkimalla löydän lopullisen muodon. Edelleen joudun miettimään juonen, toden ja fiktion suhdetta varsinkin haastattelujen ja erilaisten kuulemieni keskustelujen osalta. Miten työstän ja sijoitan oikeita tapahtumia näyttämölle, kuitenkin siten, että sekoitan, hämmennän ja muokkaan kuulemaani.

Haastattelin kolmea henkilöä, jotka edustivat eri näkökulmia suhteessa pesäpalloon. Sami ”Eko” Partanen on Kiteen pallon huippupelaaja ja huikea ammattilainen.

Jokaisessa mitalissa ja mestaruudessa on tietyt reunukset. Epäonnistuminen kun Kouvola Vimpeli hävittiin. Paikalla oli 5500 ihmistä. Vaikka lasikoppiin olis mennyt ei mitään olis kuullu. Pettymys on niin suuri, pääsenkö tähän enää koskaan. (Partanen 2015.)

Jouko Väistö, entinen Koti-Karjala lehden päätoimittaja ja penkkiurheilija, antoi näkökulmaa ammattinsa kautta. Sain myös luvan käyttää käsikirjoituksessa otteita hänen kirjoittamastaan lehtiartikkelista.

Mörkö-Tauno piti huolta talkoolaisista. Illanvietto oli kiitos tehdystä työstä. Mörkö oli isokokoinen mies, isot kädet ja 190cm.pitkä. Sodassa oli ollut ja Syvärin yli uinut. (Väistö 2015.)

Esko Juvonen, myllyteatterin näyttelijä, on itse pelannut aikoinaan puulaakissa.

Kakkospuolella oltiin huutopuolella. Tohmajärvellä käytiin katsomassa peliä. Ei mollattu vastustajia, mutta tuomaria kyllä. Oltiin huutava kylä! Piti heittäytyä nurmikolle pelin jälkeen kun oli ihan poikki huutamisesta. (Juvonen 2015.)

Suunnitellessani näytelmän henkilöitä, halusin niihin arkkityyppejä ja niiden varjoja. Psykologi Carl Jung kehitti käsitettä, jolla hän tarkoitti piilotajunnan teemoja, jotka ilmenevät psyykessä luonnostaan. Jung näki arkkityypit yleismaailmallisina ajatuksina, joissa menneiden sukupolvien kokemusperintö esiintyy tiivistyneessä muodossa. (Wikipedia 2017.)

Arkkityypin varjo on jungilaisessa psykologiassa se osa persoonallisuutta, joka on tiedostamatonta ja usein ristiriidassa tietoisien tajunnan kanssa. Se saattaa olla osa henkilön alkuperäistä persoonallisuutta, joka on syrjäytynyt tietoisien mielen tieltä; sieltä löytyvät tietoisien mielen torjumien ajatukset, esimerkiksi epämiellyttävät luonteenpiirteet ja tietoisien mielen kanssa yhteen sopimattomat pyrkimykset. (Wikipedia 2017.)

Alun perin ajatuksena oli kirjoittaa melko tyylipuhdas arkkityyppi kustakin roolista. Ajatus kuitenkin muuttui siten, että roolihenkilöistä on kyllä löydettävissä arkkityyppien piirteitä ja ominaisuuksia, vaikkakaan ne eivät puhtaasti edusta yhtä arkkityyppiä.

Suunnittelin päähenkilö Jerelle Tuhoajan arkkityyppiä, joka ei kuitenkaan ole niin negatiivinen kuin voisi luulla. Tuhoajassa on kyllä kapinallisuutta, joka murtaa vanhoja rakenteita, mutta hän ei siedä muodollisuutta vaan haluaa uudistaa asioita. Arkkityypin varjo näyttäytyy silloin kun kapinallisuus ja tuhoamisvoima suuntautuu omaan itseensä. Tuhoaja voi kehittää erilaisia addiktioita, ja vaikeat elämäntilanteet ovat tuttuja.

Vaikea elämäntilanne, joka näytelmässä nähdään, ei kuitenkaan johdu suoraan Jeren toiminnasta. Isän kuolema olisi voinut olla sellainen, jos olisin kirjoittanut Jeren ajamaan autolla isän päälle. Tässä tapauksessa kyseessä oli rattijuoppo, ulkopuolinen elämään

vaikuttanut henkilö. Varsinaisia addiktioita Jerellä ei ole, mutta juoksemisen ja treenaamisen voi tietenkin huippu-urheilun tasolla nähdä myös addiktiona. 12-vuotias Jere päättää näyttää koko maailmalle, kuinka hänestä tulee maailman paras pesäpallolijja. Lopujen lopuksi Soturin arkkityyppi näkyy Jeressä enemmän. Soturi asettaa tavoitteita ja ylittää edessään olevia esteitä, kuten Jere.

Kuvio 7. Jere "Hurjahousu" Pikkarainen

Toinen merkittävä henkilö, laulajan urasta haaveileva Sirja, sai piirteitä arkkityyppi Luojusta. Luova kipinä pistää Sirjan elämässä asiat liikkeelle kun intuitiivisuuden avulla elämä näyttää suuntaa. Tärkein ominaisuus Sirjalla on itseilmaisuus, koska se on tämän arkkityypin päätehtävä. Sirja haluaa aloittaa uusia projekteja, vaikka vanhoja on vaikeata saada päätökseen. Luoja on kuitenkin menestyjä. Kirjoitin Sirjalle esteen, lukihäiriön, jonka takia hän tarvitsee apua parhaalta ystävältään. Menestyminen ei näin ollen ole vain itsestä kiinni oleva asia.

Sirjan paras ystävä Kerttu on alussa rakastunut Jereen. Orpo on arkkityyppi, jonka ominaisuuksia sijoitin Kerttuun. Orvot ovat itsenäisiä ja yksinäisiä, jotka eivät luota toisiin ihmisiin, auktoriteetteihin ja niiden suurin pelko on hylätyksi tuleminen. Hylätyksi Kerttu

joutuu heti näytelmän alussa. Arkkityypin varjona on uhrin rooli. Loppujen lopuksi Kertun vahvuus on itsenäisyys. Se näkyy keskustelussa Jeren äidin Mailan kanssa.

Maila:	Hieno! Kuule Kerttu, mie kuulin, että työ ette ole enää yhdessä Jeren kanssa.
Kerttu:	Joo. En mie voi sitä pakottaakaan.
Maila:	Olethan sie kumminkin miun ystävää.
Kerttu:	Joo joo. Enhän mie siun kanssa seurustellu. Sitä paitsi miehet on rautiovaunut, aina viiden minuutin päästä tulee uus.
Maila:	Niin, varsinkin tiällä Potoskassa.

Mailan repliikissä on näkyvissä myös näytelmässä tarvittavaa huumoria. Neljänsadan ihmisen kyläryppäessä ei valinnan varaa ole liikaa ja repliikki sai katsojat nauramaan.

Pesäpallokannattajien joukkoon ripottelin myös arkkityyppien piirteitä, ominaisuuksia ja varjoja. Rakastajan arkkityyppi ja heittäytyminen on tunnistettavissa Jeren valmentajassa, joka elää hetkessä ja on ilmiselvä romantikko.

Selostaja, arkkityypiltään Veijari, on taasen innokas karaokelaulaja, jonka elämänasenteena on halu tuntea olevansa elossa. Elossa ollaan varsinkin laulaessa ja selostaessa kuumia hetkiä pelikentällä. Arkkityypin varjo on laiskuus. Laiskuutta käytin itse kun loin itselleni rooli-identiteettiä joutuessani kesken esityskauden näyttämölle ”paikkaajaksi”. Tuloksena oli kaikkea työtä vieroksuva, nautintoaineille perso kyläyhteisön jäsen. Minussa piilevä näyttelijä sai töitä ja otin siitä kyllä kaiken irti.

Tein tutkimus- ja kirjoitustyötä myös ollessani Italiassa sisareni luona. Nervin pieni kylä Genovan kupeessa oli inspiroiva, kaunis ja antoi sopivaa etäisyyttä. Italialaisen nationalistin ja Italian yhdistäjän Giuseppe Garibaldin vaimon, Anita Garibaldin, mukaan nimetty Passegiata oli huikea paikka kävellä, istuskella ja katsoa Välimeren aaltoja.

Kuvio 8. Italia, Nervi

Anitan surullinen kohtalo ja erityisesti Giuseppe Garibaldin sotaisa ja sankaruutta sisältänyt elämä 1800-l puolivälissä toi mieleeni pesäpallon kehittäjän Tahko Pihkalan. Pihkala oli 1920-30-luvulla monien muiden tapaan äärioikeistolainen eugenismin ja sosiaalidarwinismin kannattaja. Lainasin näytelmään repliikin, joka avaa Pihkalan liikuntaideologiaa. Ideologian olennainen osa oli ajatus voimakkaan suomalaisen soturirodun luomisesta.

Samoihin aikoihin tutkiessani pesäpallon ja sen kehittäjän taustoja, oli Suomen ja koti-kaupunkini Joensuun lehdistön otsikoissa Soldier´s of Odinin joukot. Järjestö, joka edustaa äärinationalismia ja sen arvomaailmaa. Kirjoitin kohtauksen, jossa oli selkeitä viitteitä tähän aikaan ja tilanteeseen, mutta harkittuani asiaa poistin kohtauksen lopullisesta käsikirjoituksesta. On asioita, joita tutkimustyössä tulee eteen, mutta kaikkea ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista tai edes järkevää sisällyttää käsikirjoitukseen. Ehkä näiden aiheiden aika ja paikka odottaa toisaalla.

Pesäpallo on suomalainen laji, joka on saanut vaikutteita sodasta. Haava, kuole ja pala ovat hyviä esimerkkejä lajin sotaisista termeistä. Matka kotipesältä ensimmäiselle pesälle on sama matka, jonka mies pystyy heittämään kranaattia. Pesäpallotermejä on paljon ja sain idean nimetä roolihenkilöt suurimmaksi osaksi niitä käyttäen. Näin löysivät Maila, Pomppo, Viuhkis, Kärkky, Näpy, Laikka, Huttu, Jokeri, Tolppa, Terva, Räppä ja Pihka identiteetilleen vahvistusta. Julisteeseen puolestaan halusin viuhkan värejä. Viuhkalla pelinjohtajat antavat merkkejä pelaajilleen.

Läpilyönti ja sen juoni kumpuaa siis pesäpallosta, jännityksestä, hiestä ja huudoista kentän laidalta. Itsestään selvä aihe pesäpallo ei ole kesäteatterinäyttämölle, mutta kiteeläisyyteen tiukasti liittyvä teema kuitenkin. Lauri "Tahko" Pihkalan kansan kuntokouluksi kehittelemä pesäpallo otettiin aikoinaan suojeluskunnan ohjelmistoon, jonka piirissä se levisi maaseudulle ja juurtui sinne. Pesäpallokulttuuri, yhteisöllisyys, menneisyys ja nykyisyys kohtaavat tarinassa, jonka voi nähdä myös kertomuksena kiteeläisestä sinnikkydestä. Juoni on periaatteessa yksinkertainen; nuoren miehen kasvutarina urheilun huipulle sekä nuoren naisen kasvutarina musiikkimaailman alkutaipaleelle. Näytelmä on myös kertomus kyläyhteisöstä, pesäpallon kannattajista, puumaliigan kehityskaaresta, henkilökohtaisista ratkaisuista, iloista ja suruista.

Ohjauksessani käytin erilaisia tehokeinoja, pysäytyskuvia ja hidastuksia, simultaaniteknikkaa, aikahyppyjä ja vieraannuttamista. Kesken kohtauksen saattoi paikalle tulla tilanteita kommentoimaan Lauri "Tahko" Pihkala, pesäpallon kehittäjä ja isä. Näyttämöllä nähtiin myös päähenkilö Jere ja 12-vuotias Jere samaan aikaan. Jere saapui myös kommentoimaan Sirjan ja Kertun riitaa kesken kohtauksen. Kun Jere puhui, Kerttu ja Sirja jähmettyivät paikoilleen ja päinvastoin.

Musiikilla oli näytelmässä oma roolinsa. Teemamusiikin ja Sirjan voitokkaan laulun sävelsi media-alan äänituotannon perustutkintoa opiskeleva nuorin poikani Juri Jänis. Aalto yliopistossa kuvataidekasvatusta opiskeleva keskimäinen poikani Jaakko Jänis vastasi markkinoinnin visuaalisesta ilmeestä..

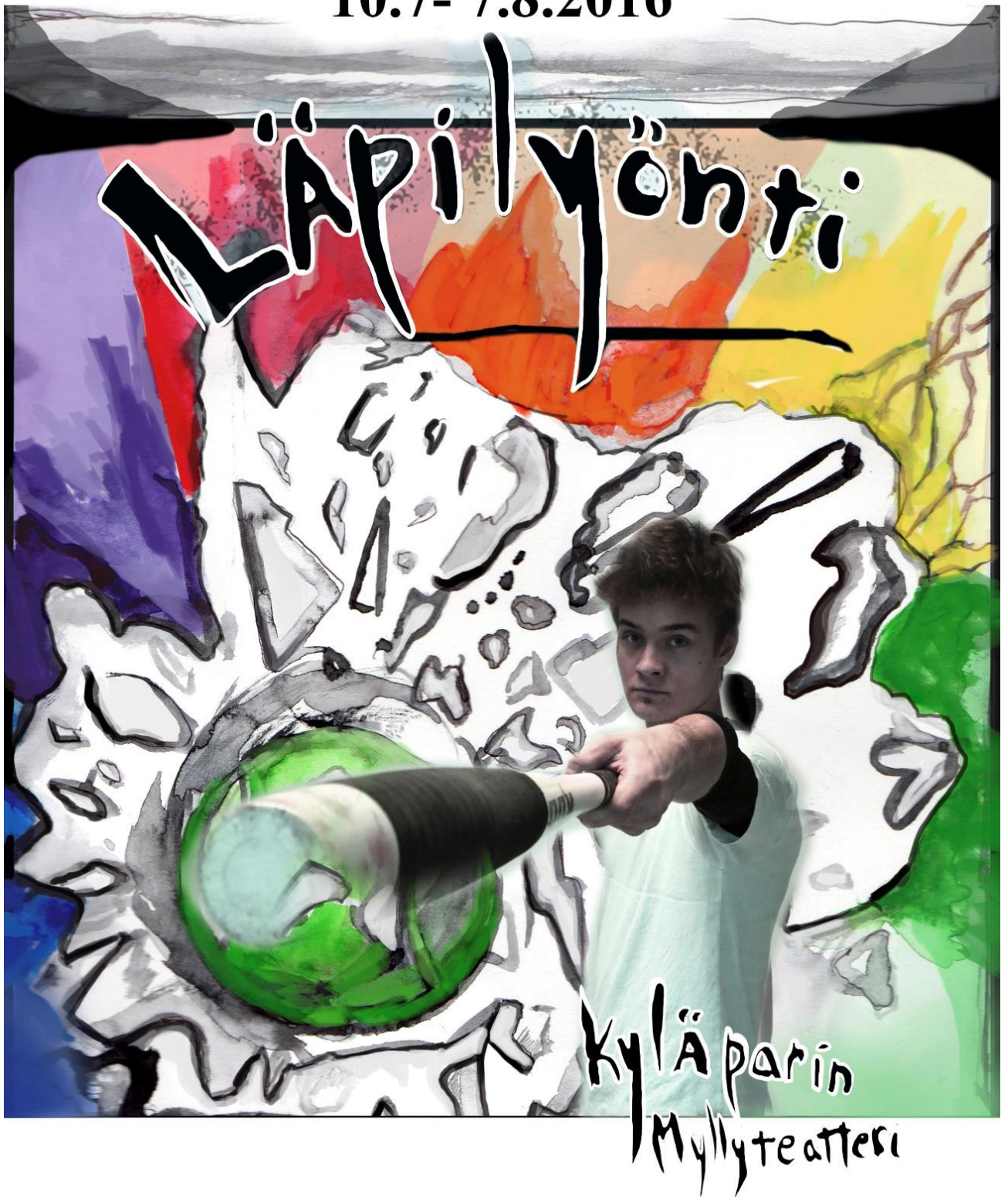
Kimmo Nevalainen, Karjalaisen kulttuuritoimituksen päällikkö kävi katsomassa esityksen. Arvostelussaan hän kirjoitti:

Yritystä Läpilyönnistä ei tekstinä eikä Jäniksen ohjauksenaan puutu. Jänis on saanut joukkonsa hämmästyttävän hyvin tottelemaan ideoitaan. On hidastuksia, on pysäytyskuvaa, on eri aikatasoja näyttämöllä yhtä aikaa. Kaikki toimii. Näyttämöllä ei seisokella kun siellä ollaan. Kokonaisuus on kelpo suoritus, kun ottaa huomioon, että asialla häärivät amatöörit, tosin monet pitkän linjan sellaiset. (Nevalainen, 2016.)

Saimme paljon hyvää palautetta katsojilta suoraan esitysten jälkeen, mutta myös muuta kautta. Riemastuttava kommentti Läpilyönti-näytelmästä löytyi myllyteatterin Facebook-sivulta:

Kiitos Läpilyönnistä! Loistava esitys! Kun mä saavuin katsomoon niin reaktioni oli "Voi ei, onpas monta mummoo." Mutt perun puheen! Teissäähä oli potkua kuin habanerossa! Kaikki oli täs tosi selkeetä eikä haittaa vaik pesiksest ei mitää tajuiskaa. Mä jopa liikutuin. Ainiin. "Sirja" sekä "Kerttu" olivat tosi ihanii lavalla. (Pietarinen 2016.)

10.7- 7.8.2016

Kuvio 9. Läpilyöntibanderolli

Sanomalehti Karjalainen valitsi joulukuussa vuoden 2016 kulttuurimuistoja. Sanomalehti oli valinnut Lämpilyönnin yhdeksi muistelun arvoiseksi ja toimittaja Hennaliina Kojo kirjoitti 29.12.2016 lehdessä:

Tarja Jänis käsikirjoitti ja ohjasi jo neljännen Kiteestä ammentavan näytelmän Kyläparin Myllyteatterille. Lämpilyönnissä Jänis kirjoitti erikoisesta aiheesta – pesäpallosta – mainion näytelmän ja toteutti sen näyttämölle hienosti. (Hanneliina Kojo 2016.)

Kiitoksen saaminen ja huomioiduksi tuleminen maakunnan isoimmassa sanomalehdessä tuntui hyvältä. Kova työ palkittiin myös tätä kautta.

7 Kokemuksia ja tuntemuksia harrastajien näkökulmasta

Olen voinut kirjoittaa näytelmiin rooleja tietäen ketkä ovat mukana näyttämöllä. Halusin kuulla miten näyttelijät ja muuten mukana erilaisissa tehtävissä olleet ovat kokeneet teatterin tekemisen, joka pohjaa ryhmälle räätälöityihin teksteihin ja paikallishistoriaan. Pyysin kirjallisessa muodossa millaisia kokemuksia, tuntemuksia ja ajatuksia on herättänyt olla mukana käsikirjoittamissani ja ohjaamissani näytelmissä. Kaikenlaiset ajatukset, positiiviset, negatiiviset ja siltä väliltä, olivat tervetulleita. Olen tiivistänyt tähän muutamia vastauksia, jotka lähestyvät aihetta hiukan eri näkökulmista. Vastauksissa näkyy myös kriittisyyttä ja mielenkiintoista pohdintaa paikallishistoriaan liittyen.

7.1 Kaija Häkkinen

Näyttelemiseen ei ole kokemusta, mutta Pahasta Pajarista jos aloitan, sivusta seuranneena kommentoin. Olin ylpeä kiteeläisestä näyttelijöiden sitoutumisesta ja tuotannosta ja ennen kaikkea käsikirjoituksesta. Näytelmä oli tunteisiin porautuva, tällaista ei oltu ennen täällä esitetty. Vieläkin muistan sen tunnelatauksen jota näytelmä aiheutti. Koin silloin, että kaikki jotka olivat osallisena tässä projektissa, kokivat syvää yhteenkuuluvuutta, ja ylpeyttä. Näytelmä puhuttaa vieläkin.

Korpiroju oli humoristisempaa paikkakunnan historiaa, joka muistutti kuitenkin elämän karuudesta ja selviytymisestä yhteiskunnassa, sai monen iäkkäämmän muistelemaan omaa nuoruuttaan ja elämässä selviytymistä, ja vertaamaan elämistä tähänhetkeen.

Pätsi taas puhutti siksi syvästi, koska taistelu oli oman synnyinkotini paikoilla tapahtunutta historiaa. Siksi koin sen kuin omana sukuhistorianani. Muistui elävästi lapsuuden kokemukset pohjanmaalaisten käynneistä katsomassa taistelupaikkoja ja miten silloin lapsuudessa ei osannut ymmärtää mitä todella oli tapahtunut kotipihallakaan.

Läpilyönti: oli tapahtumia joita en tunne omakseni. Jäi valitettavasti pliisuksi, vaikka esitykset olivat hyviä sinänsä, sanoma ei sykehdyttänyt eikä jättänyt muistijälkiä. (Häkkinen, haastattelu, 2016.)

7.2 Liisa Purmonen

Olen ollut mukana Pajari, Korpiroju, Pätsi ja Läpilyönti näytelmissä näyttelijänä.

Aiheista ehkä vierain minulle oli Pätsi, siksi etten tiennyt tällaista taistelua Kiteellä käyneen sodan aikana. Sen vuoksi minulle tässä näytelmässä mukana olo antoi uutta tietoa paikallishistoriasta ehkä eniten. Pontikka, Pajari ja pesäpallo olivat enemmän tuttuja ja olin jo aiemmin tutustunut/kuullut tarinoita näistä aiheista. Kaiken kaikkiaan paikalliset näytelmät ovat olleet mukavia tehdä ja ovat tuoneet vaihtelua tarjolla olevaan "massaan".

Itseäni kuitenkin henkilökohtaisesti on ajoittain mietityttänyt miten onnistutaan saamaan katsojat kiinnostumaan esityksessämme jolla ei ole vielä "tiettyä mainetta"? Ja miten kiinnostuu esitykseen tulemaan henkilö jota ei sinänsä paikallishistoria kiinnosta varsinkin jos on ulkopaikkakuntalainen?

Tekstit ovat olleet vaativia harrasteteatterille, muttei se ole ollut huono asia, päinvastoin, uskon että jokainen mukana ollut näyttelijä on kokenut olleensa mukana jossain ainutkertaisessa ja mielenkiintoisessa tapahtumasarjassa jonka avulla on tuotu esille paikkakunnan näkyvyyttä ja historiaa.

Haasteet ovat tuoneet kieltämättä mukanaan myös ajoittaista ärtymystä ja ahdistusta henkilökohtaisesti ja ryhmässä. Välillä tunne on vähintäänkin epätoivon partaalla oloa, välillä leijutaan jalat ilmassa, välillä tulee tiuskittua kanssänäyttelijälle, mutta loppujen lopuksi porukka myös antaa voimia, tukee tarvittaessa toinen toistaan, pitää huolta. Tunne, että minä kuulun tähän porukkaan ja saan olla oma itseni virheineni kaikkineni

antaa uskoa, että yhdessä tekemällä selvitämme isommastakin haasteesta! Lopulta jostain porukka vaan kerää sen vielä viimeisen tsempin ja halun näyttää että me osaamme! Me olemme hyviä! Se tunne on hieno kokea yhdessä. (Purmonen, haastattelu, 2016.)

7.3 Carita Hiltunen

Olin Pajarissa vuoden 2009 syksynä näyttelijänä kyläntyttönä Annikkina ja keväällä 2010 Oitina sekä Korpirojussa vuonna 2012 näyttelijänä ja esitin Emiliaa.

Luulen, että ainakaan aluksi ei sillä ollut niin sanotusti merkitystä, mitä näytelmä sisällöllisesti tarjosi itselleni, minulle oli suuri saavutus ja merkitys jo se, että pääsin mukaan näytelmään. Paikallishistorian oppiminen ja tietyllä tapaa kokeminen oli mielenkiintoista. Sai kuulla tarkemmin oman alueen historiasta ja aikaa sitten eläneiden ihmisten kokemuksista ja selviytymistarinoista. Yllätyin, kuinka raakaa elämä on voinut olla esim. Pajarien valtakausien aikana ihan siellä kotikonnuilla. Pajari on ollut kaikista näytelmistä mielenkiintoisin ja miusta parhain, sillä ensinnäkin se oli ensimmäinen produktio, johon pääsin mukaan ja se toi näyttelijät lähemmäs toisiaan kenties osin paikallisuutensa vuoksi. Tai sitten näyttelijäporukka oli vain niin suopea uusia jäseniä kohtaan ja muutenkin helposti lähestyttävä.

Oli hauska nähdä, miten eri ihmisten kertomukset nivoutuivat yhdeksi kokonaiseksi tarinoiden vyyhdiksi esim. Korpirojussa. Niistä tuli ehjä kokonaisuus, joka kulki eteenpäin aivan kuin tismalleen niin olisi voinut oikeasti käydä. Uskoakseni tässä on mukana monta tarinaa ja monta eri ihmiselämää, jotka on nivottu yhdeksi, jouhevasti kulkevaksi tarinaksi, jossa on paljon samaistumisen kohteita yleisölle ja eri-ikäisille katsojille.

Näytelmiä tehdessä pääsi sisälle oman alueen ihmisten kokemuksiin, jo kertaalleen elettyjen elämien "nahkoihin", ja pääsi päästämään ne vielä uudelleen ilmoille, muiden ihmisten huomaamaksi ja nähtäväksi. Vaikka ajat muuttuvat ja elämä ympärillämme muuttuu, ihmisten perusolemus ja syvimmät tarpeet säilyvät: tulla nähdyksi, tulla välitetyksi, tulla rakastetuksi, tulla pidetyksi. Näytelmän avulla, ja nimenomaan näiden paikallishistoriaan perehtyvien näytelmien avulla näytettiin ja koettiin paikkakuntalaisten eläneiden ihmisten elämää ja sitä, miltä tuntuu jäädä vaille osaa tai miltä tuntuu olla pidetty tai inhottu ja miten se kenties on ilmentynyt.

Olin myös todella innoissani teatterin tekemisestä ja kun pääsin näkemään sitä prosessia, koin oitis kuuluvani tällaiseen yhteisöön ja saavani sieltä paljon tukea ja voimavaroja. Koin luottamusta ja minulle annettiin vapaus ilmaista itseäni sellaisena kuin olin. (Hiltunen, haastattelu 2016.)

7.4 Petra Luukkainen

Näyttelijänä nautin erityisesti Pajari-näytelmän tekemisestä, sillä pitkään kesäteatteria tehneenä koin kaipaavani uudenlaisia haasteita näyttelijäntyöhön, mitä Pajari sitten tarjosi. Pitkän ajan taakse ulottuvaan paikallishistoriaan tutustuminen oli mielenkiintoista ja ehkä sainkin erityisen paljon tekemisestä irti juuri siksi, että valmistin projektin käyttöön myös tietopakettien aiheesta ja näin pääsin syventymään Kiteen historiaan syvemmin.

Myös osuuspankin juhlaesitys oli minulle mieleen painunut kokemus omassa erilaisuudessaan. Esityksessä oli kutkuttavaa vaaran tuntua, vaikkakin se oli hyvin valmisteltu. Koin, että epätavallinen ja arvaamaton esitystilanne vahvisti ryhmämme yhteishenkeä ja juurikin improsta tuttua kaverin auttamista tapahtui enemmän kuin ehkä ”normaaleissa” esityksissä, sillä jokainen oli yhtä lailla vaarassa tipahtaa tuntemattomaan.

Kaikkineen nämä Kyläparin myllyteatterissa tehdyt ja sille erityisesti Tarjan kirjoittamat näytelmät ovat olleet minulle tärkeitä jo yksin siksi, että teatteri on ollut käytännössä katsoen aina oleellinen osa identiteettiäni ja sen kautta olen löytänyt merkityksellisyyttä elämäni. Myllyteatteri on siitä erityinen ryhmä, että siellä pääsevät tekemään tasavertaisina yhteistyötä eri-ikäiset ihmiset. Olen saanut kuulua ryhmään omana itsenäni ja olen kokenut voineeni myös esittää kriittisiä mielipiteitä joutumatta pelkäämään tuomitusta. Itseni ja arvokkuuteni löytäminen teatterin tekemisen kautta on ollut minulle niin merkittävä kokemus, että olen päättänyt suunnittelemaan teatterilähtöistä työpajatoimintaa työttömille nuorille, jotta voisin tarjota muillekin niitä itse tärkeinä pitämiäni kokemuksia. Aito yhteisöllisyyden kokemus ei kuitenkaan ole itsestään selvyyttä ja siksi onkin hyvä, että näitä asioita tutkitaan ja kysellään. (Luukkainen, haastattelu 2016.)

8 Elämänkulun näkökulma, humanismi ja kvanttiuniversumi

Oppikirjassa Ihmisen psykologinen kehitys käsitellään elämänkulun näkökulmaa. Glen H. Elder on luonnehtinut aikuisiän kehitystä elämänkulkuteoriassa neljällä teoreettisella periaatteella tai väittämällä. Ensimmäinen väittämä on, että ihmisen kehitykseen tietyssä kulttuurissa vaikuttavat kulttuurin piirteet ja historiallinen aika. Historiallisen ajan huomiointi on elämänsäkaaren ja elämänkulun näkökulmia yhdistävä tekijä.

Toinen Elderin periaate koskee valinnan mahdollisuutta. Ihmiset ovat toimijoita (agent), jotka valitsevat erilaisia polkuja, joita seuraten he rakentavat elämänkulkuaan historiallisen ajan, kulttuurin ja sosiaalisten olojen tarjoamien mahdollisuuksien ja rajojen puitteissa. Yksi perusolettamuksista on ajatus yksilössä tapahtuvista alitajuisista muutoksista, jotka voivat olla jatkuvia ja kasautuvia, mutta myös epäjatkuvia ja ei-kasautuvia laadullisia muutoksia. Elämänsäkulku on myös monisuuntaista. (Nurmi & Ahonen & Lyytinen & Pulkkinen & Ruoppila 2015, 188.)

Tästä elämänsäkulun näkökulmasta ajatellen on todellisiin historiallisiin tapahtumiin ja elämänsäkohtaloihin pohjautuvaa käsikirjoittamista mielenkiintoista ja antoisaa tehdä. Vaikka lopputulos onkin tai olisikin fiktiivinen, ja vain osittain todellisuudesta ammentavaa, niin ihmisyyden perusolemuksessa on teoreettisia periaatteita, jotka todennäköisesti yhdistävät meidät ajattomasti. Olemisen, historian ja elämisen piirteet ja kaikki se, mikä meihin vaikuttaa, ovat asioita, joita ei ”aika ja hallin hammas” himmennä, vaan se on yleisinhimillistä ja koskettavaa.

Humanistisessa ihmiskäsityksessä uskotaan ihmisen luovuuteen, tahtoon, hyvyyteen, ja kehittymiseen. Ihminen nähdään vapaana ja tavoitteellisesti toimivana yksilönä. Toisin sanoen ihminen luottaa omiin mahdollisuuksiinsa kehittyä, mutta jotta voimme kehittyä, tarvitsemme muun muassa positiivista huomiota, rakkautta ja vastuullisuutta. Humanismin tärkeimpiä arvoja on ihmisen kunnioittaminen ja puolustaminen.

Ryhmissäni on jäseniä, jotka ovat olleet mukana lapsiteatterista alkaen. Olen saanut seurata kasvua ja näyttämöllistä kehittymistä läheltä. Sitten seuraa väistämättä hetki, jolloin nuori lähtee opiskelemaan muualle ja toivotamme hyvää jatkoa. Yksi näistä nuorista aikuisista, Ilona Anttila, avasi haastatteluvastauksessaan omaa näkemystään siitä, miten innostaminen ryhmissäni on toteutunut.

Monella näyttelijällä on monen vuoden kokemus sinusta ja ohjaamisestasi, minullakin myllyteatterin ulkopuolelta lapsi- nuoris- ja lukioteatterien puolelta. Se toi tekemiseen rentoutta ja sinulla on hyvä lempeän luja asenne ja ote meitä hölmöjä kohtaan. Me kaikki myös luotimme siihen, että tiedät mitä teet.

”Innostajan on luotettava ryhmänsä jäsenten ominaisuuksiin ja kykyihin ratkaista itse omat ongelmansa ja kehittyä eteenpäin.”

Kyllä, sinä luotit ja se näkyi siinä, ettet esimerkiksi lytänyt näyttelijöiden ideoita vaan näyttelemistä kehitettiin yhdessä eteenpäin ja pohdittiin parasta vaihtoehtoa. Et alkanut ”tyrannidiktatoriksi”.

”Hänen täytyy osata ”johtaa johtamatta” eli hänellä pitää olla riittävästi persoonallisuutta ja dynaamisuutta yllyttämiseen ja herättelyyn ilman määräilyä”

Kyllä, sinulla on.

”Innostamista voidaan soveltaa kaikilla elämänoilla ja sen keskeisiä käsitteitä ovat yhteisöllisyys, osallistuminen, herkistyminen, dialogi, luovuus ja toimintaan sitoutuminen.”

Mielestäni edistit näitä kaikkia näyttelijäyhteisössä ansiokkaasti. (Anttila 2016)

Työ ihmisten parissa perustuu yksilön kuunteluun, keskustelujen sisältöön, kokemuksiin ja tuntemuksiin: ihminen tavoitteellinen ja ainutkertainen yksilö, joka haluaa kehittyä ihmisenä ja tehdä omat elämän valintansa Ihmisen kunnioittaminen ja positiivisen palautteen antaminen. Holistisessa ihmiskäsityksessä ihminen on monimutkainen kokonaisuus, jonka tarpeisiin, elämään ja vaikeuksiin on aina olemassa monta tarkastelunäkökulmaa. Ihminen koostuu kolmesta olemassaolon muodosta, jotka kietoutuvat toisiinsa monimutkaisella ja vuorovaikutuksellisella tavalla: tajunnallinen, situationaalinen ja kehollinen olemassaolo (Rauhala, Teija Nuutisen mukaan 2013.)

Kansalaisopiston ryhmänä kokoontuvat harrastajateatterit on suunnattu kaikille teatterintekemisestä kiinnostuneille. Ryhmään tulee mukaan monenlaisia persoonallisuksia ja temperamentteja. Erilaisuuden sietäminen on merkittävä tekijä siinä miten ryhmädynamiikka ja yhteistyö saadaan toimimaan. Ohjaajana olen toisinaan erilaisten tahtotilojen välissä tasapainotteleva trapetsitaiteilija tai öljy kahden kappaleen kitkan välissä. Teatteri on taiteenlaji, jossa tuodaan oma persoona, vahvuus ja haavoittuvuus toisten eteen. Jos ryhmässä ei ole luottamusta, syntyy monenlaisia kahnauksia ja klikkejä. Nurkan takana supattelu ja arvostelu tuskin vie asioita eteenpäin. Ohjaajan on oltava hereillä ja puututtava mahdollisuuksien mukaan vaikeisiin tilanteisiin. Toisinaan on pakko nostaa kädet ilmaan ja todeta, että ei ole ihmeidentekijä. On vain pakko luottaa siihen, että ryhmän jäsenet osaavat löytää ratkaisun ja auttaa parhaansa mukaan.

Näytelmien kautta lähestytään ja tutkitaan luovasti toimintatapoja, jotka saattavat olla itsellemme vieraita. Roolihenkilö toimii ja ratkaisee asioita tavalla, joka voi olla moraalisesti tai eettisesti arveluttavaa. Toisen nahkoihin meneminen lisää ymmärrystä ja laajentaa empaattista yritystä asettua toisen asemaan. Monelta näkökulmalta tarkasteltu

roolihenkilön toiminta auttaa ymmärtämään ihmisen moninaisuutta ja erilaisuutta. Yhteys muihin avartuu ja tietoinen myötätunto kasvaa.

Amerikkalaispsykologi Stephen Gilligan puhuu Kauppalehden haastattelussa luovasta tilasta ja flow´sta:

Luovassa tilassa on kolme tärkeää ulottuvuutta. Yksi on ihmisen yhteys sisäiseen keskukseensa, toinen on yhteys muihin ja kolmas on yhteys mahdollisuuksien kvanttiuniversumiin. Luova tila on ennen kaikkea kykyä huomioida ympäröivän maailman mahdollisuudet menettämättä kuitenkaan otettaan. Gilligan puhuu luovuuden hitaasta polusta. Luova ihminen on sellainen, jonka mielessä säkenöi uteliaisuus, sparkle of curiosity. (Kauppalehti 2016.)

Kvanttiuniversumi on käsitteenä haastava, mutta haluan ottaa sen esille. Kyse lienee ainakin osittain ihmisen vapaasta tahdosta, joka sekin on monimutkainen ilmiö. Olemeko oikeasti vapaita luomaan vaikkapa omaa historiaamme, mikä on sattuman sanelemaa vai pitäisikö uskoa kohtaloon. Onko ihminen syntyessään vapaa ja mikä muuttaa sen mahdollisesti vapaan suunnan ensimmäistä kertaa?

Näytelmän kirjoittaminen ja ohjaaminen on eräänlaista kvanttiuniversumin tutkimista. Ihminen on persoona, joka luo omaa historiaansa. Ihminen on fyysinen ja henkinen kokonaisuus. Kirjoittaessa yhteys sisäiseen keskukseeni, josta Gilligan puhuu, on vahva. Pöimmin keskuksestani kaikki ne tietoiset ja tiedostamattomatkin muistot, ajatukset, ihmisviliässä kuulemani ohimenevät lauseet. Hidas polku on minulle ominaista, ainakin mitä kirjoittamiseen tulee. Tarvitsen aikaa huomioimiseen, tutkimiseen ja ennen kaikkea ymmärtämiseen. Ymmärrys on jatkuvasti vajavaista, mutta täydentyy koko ajan, eikä kaikkea tarvitsekaan ymmärtää. Mieleni uteliaisuus kaipaa säkenöintiä. Pimeydessä parasta on valo. Vaikka pikkuinenkin.

9 Pohdintaa

Sain melko usein vastata kysymyksiin miten pesäpallosta muka voi tehdä näytelmän. Ajatusta pidettiin jo lähtökohtaisesti huonona joidenkin mielestä. Kirjoittaessani olin ja olimme työryhmän kanssa tietoisia siitä, että aihe tulee rajaamaan pois katsojia. Toisaalta yhtenä lähtökohtana oli saada katsomoon ihmisiä, jotka eivät käy kesäteatterissa lainkaan tai hyvin vähän. Tässä tavoitteessa onnistuimme hyvin. Katsojamäärä oli kuitenkin eittämättä pettymys. Katsojia oli peräti tuhat vähemmän kuin yleensä. Merkillistä

kyllä, se ei onnistunut lannistamaan työryhmää, päinvastoin. Koin, että ryhmä nivoutui vahvasti yhteen ja ryhmää kohdanneet yksityiselämän vaikeudet vielä vahvistivat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tunne siitä, että teimme yhdessä jotain merkittävää, oli aistittavissa katsojien määrästä huolimatta.

Kysymys siitä, jaksako paikalliset aiheet kiinnostaa katsojia on kuitenkin relevantti. Myös kokonaan uuden tekstin markkinointi ja kiinnostuksen herättäminen ovat merkittäviä kysymyksiä. Teatteri sijaitsee syrjässä ja sinne pitää tulla nimenomaan teatterin takia, muita ”houkuttimia” ei oikeastaan ole. Olimme paljon näkyvissä paikallisissa lehdissä, useita haastatteluja ja ennakkojuttuja näytelmästä oli mukavasti. Onko kuitenkin niin, että tuttu ja naurutakuulla varmistettu esitys on kesäteatterin toimiva resepti? Haluan uskoa, että tilaa on monille teksteille ja aihepiireille. Kolme aikaisempaa käsikirjoitustani ovat osoittaneet, että esimerkiksi kesäteatterin ei tarvitse olla tietynlaista saavuttaakseen katsojia ja onnistumisen iloa. Taiteilijana haluan ottaa myös riskejä ja kokeilla jotain, mihin on sisäinen pakko ja kipinä. Olen onnekas. Ympärilläni on ihmisiä, jotka ymmärtävät tämän ja antavat minulle mahdollisuuden käytännön tasolla toteuttaa monenlaisia visioita.

Mitä tahansa näytelmän esitysten päätyttyä seuraakaan - tätä elämää emme jätä kokematta jatkossakaan. (Juvonen 2016).

Lähteet

Aristoteles, Descartes ja Hegel ihmisyydestä.

<http://www2.kirjastot.fi/kysy/arkistohaku/kysymys/?ID=41cd4bdb-b11c-40cc-98b4-edae8cd393bc> (luettu 8.12.2016).

Carl Jung. Arkkityypit ja niiden varjot.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Arkkityyppi> Wikipedia, arkkityyppi. (luettu 17.1.2017).

[https://fi.wikipedia.org/wiki/Varjo_\(Jungin_arkkityyppi\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Varjo_(Jungin_arkkityyppi))

Flow

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Flow> Wikipedia, flow. (luettu 15.10.2016).

Jännäri Jenny 2016. Näin luot luovan tilan. Kauppalehti. 26.12.2016.

Kansalaisyhteiskunta. Sosiokulttuurinen innostaminen, Kurki, Leena.

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/sosio-kulttuurinen_innostaminen (luettu 14.12.2016)

Koukkuniemen kesäteatteri 20.5.2014. Hanke ja blogi. Koukkuniemen kesäteatterin verkkosivut. <http://koukkuniementeatteri.weebly.com/hanke-2014.html>

<http://koukkuniementeatteri.weebly.com/blogi> (luettu 15.11.2016).

Kurki, Leena: Sosiokulttuurinen innostaminen, Osuuskunta Vastapaino 2000

Landström, Rita 29.07.2007. Pääosassa Jouko Turcka. Ylen verkkosivut.

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/07/29/paaosassa-jouko-turkka> (luettu 14.11.2016).

Michelsson, Timo 2014. Liminaalilasta pysyviin muutoksiin, Teatteri-ilmaisun ohjaajan opintojen soveltamisia kouluttajan työssä. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia-ammattikorkeakoulu. Luettavissa <http://docplayer.fi/23184906-Liminaalilasta-pysyviin-muutoksiin.html>

Nuutinen, Teija. Ihmiskäsitykset. PKKY/AIKO

<https://leenacalveley.files.wordpress.com/2014/05/ihmiskc3a4sitykset-pdf.pdf>(luettu 14.12.2016)

Nurmi Jari-Erik, Ahonen Timo, Lyytinen Heikki, Pulkkinen Lea & Ruoppila Isto 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. PS-kustannus, Jyväskylä.

Paavolainen, Pentti & Kukkonen, Aino: Näyttämöllä Teatterihistoriaa Suomesta 2005. Werner Söderström Oy, Helsinki.

Pietarinen, Sauli kommentoi Lämpilyönti-näytelmää 2.7.2016 myllyteatterin Facebook-sivulla. Heinonen, Sari kommentoi Pätsi-näytelmää 7.8.2014 myllyteatterin Facebook-sivulla. <https://www.facebook.com/kylaparinmyllyteatteri> (luettu 15.8.2016).

Aineistona olevat näytelmät

Korpiroju-käsikirjoitus, 2012 ja 2013. Tekijän hallussa.
Lähiö-käsikirjoituksen luonnos, 2013. Tekijän hallussa.
Lämpilyönti-käsikirjoitus, 2016. Tekijän hallussa.
Pätsi-käsikirjoitus, 2014. Tekijän hallussa.
Pajari-käsikirjoitus, 2010. Tekijän hallussa.

Haastattelukysymykset koskien Sami Partasen, Jouko Väistön ja Esko Juvosen haastatteluja ovat olleet keskustelutyyppejä ja vapaamuotoisia. Kirjattu ylös lyhyesti.

Juvonen, Esko 2015. Näyttelijä. Kyläparin myllyteatteri. Haastattelu 18.10.2015.
Partanen, Sami 2015. Huippu-urheilija. Kiteen pallo. Haastattelu 16.10.2015.
Väistö, Jouko 2015. Toimittaja. Koti-Karjala. Haastattelu 16.10.2015.

Haastattelut:

Juvonen Esko 18.10.2015 klo 15.05.Puhelinhaastattelu.

Penkkiurheilija

Puulaakissa pelasi itse. Kansakoulussa maila ja räpylä. Kylillä ja koulussa pelattiin keväällä. Korkeakangas, Kiteenlahti. Lentopalloakin pelattiin. Keväällä toukokuulla.

Kannustaminen on ollut tärkeä ja verissä. Kitee pelasi suomensarja 1973 vasta mestaruuspelit nyk.supersarja. 1979 ratkaiseva peli syyskuussa. Puolukkaa pitää kerätä sankollinen, jos aikoo saada kyydin peliin. Timo Saukkosen isäkin oli siinä. Tiukka peli.

Lahden lihi voitti ja nousi mestaruus-sarjaan (5-3).

1972 Kitee nousi mestaruus-sarjaan. Eka peli, partiopojissa Esko. Helluntaina kotipeli.

Polkupyörillä Kiihtelykseen, Rääkkylään, olikaksi lossia. Piti joutua otteluun ja pyörillä menttiin. Jännityksentäyteinen peli. Linja-autolla Helsinkiin punamustia vastaan, täysi auto. Kitee hävisi kuitenkin.

Toinen nousu. Kakkospuolella oltiin huutopuolella. Tohmajärvellä käytiin katsomassa peliä. Ei mollattu vastustajia, mutta tuomarille kyllä. Huutava kylä. Piti heittäytyä nurmikolle pelin jälkeen kun oli ihan poikki huutamisesta.

Kausikortti 10 vuotta

Pohjanmaalta lähtöisin huutaminen, mutta Kiteellä kovaäänisin katsomo. Piti kehittää uusia merkkejä etenijöille kun kukaan ei kuullut mitään.

Ei ollut aaltoja, hengennostattajia.

Kiteen Urheilijat muuttui Kipaksi.

Huhhahhei Kitee voiton vei!

Ei kiviä heitelty. Poliisisaatossa joutui tuomarit menemään. Jos vastustaja sattui hyötymään tuomarinneista.

Kesäpyhät menivät, juhannustauko.

Naiset ottivat rauhallisemmin, nuoret miehet huusivat!

Lukkarina ja polttolinjassa itse. Pasi Pirinen pelasi polttolinjalla. Markku Kuikka Outokummusta lähtöisin.

Joukkue tärkeämpi kuin yksilö.

Kuumentaminen. Pelaajalla alkoi niska punoittaa. Pertti Virtanen pelasi Kiteellä, Sotkasta lähtöisin.

Kaljaveikkoja. Pelikunnossa ei ihan aina. Kirvesmiehiä ja sen sellaisia joukossa. 90-luvulta lähtien ammattimaiseksi.

Kari koitti ärsyttää, Matti iivarista (pelinjohtaja, joka oli lukkarina). Harhaheitto tuli. Iivarinen juoksi pallon perässä. Kolme metriä lensi Iivarinen taapäin.

Vaihtopelaaja, jokeri. Jokeria käytetään sisäpelissä- Etenijäjokeri. Mörssäri eli voimalyöjä. (vähän sama kuin kuulamörssäri).

Lallu oli voimalyöjä, juoksuja vuotettiin aina kun oli vuorossa.

Enää ei niinkään käy. Mestaruusaikoina tuli käytyä. Nyt ei enää niinkään, ykköspelejä.

70-luvulla Vimpelissä. Kolmeltaan lähetettiin uamusella. Neljän viiden maissa Joken oopelilla.

Tuttu mies ajoi vierellä. Kiire oli. Arssi ajoi päin punaisia. Kaikki valot ol käypässä.

Nälkä, makkaroita. Nakkikioskin luukulla, montako otat, yhdeksän. Jo hiljeni muu porukka, kolme mieheen.

Annatädin luokse yöksi Joken kanssa. Yksi kaveri meni naisen luokse. Vaasaan lähetettiin kun oli otettu palasta. Kantakievari, jossa pelaajat kävivät. Luulivat meitä pelaajiksi. Vitsejä kerrottiin. Vehkalahden veikot. Valkiit pelpaidat- Nimitettiin niitä kalkkilavoiksi! Seurojen nimistä viännettiin vaikka mitä. Jotta näistähän sitä.

Jallu oli jo kepin kanssa ja ikää yli 80v. Pitääkö avittaa kysyi järjestysmies. Kyllä mie piälle piäsen mutta pois tulkaa nostamaan (kaksimielistä)

Joko pistit heinät seipäälle. Koko suon pistin seipäälle. (kaksimielinen)

Joensuussa on parturi. Hyvää työtä tekee. Varaanko ajan? Samahan tuo. Tulloopas hyvännäköinen mitä miun päästä suapi. Hiuksia vähän enemmän, 24v. olin. Maksoin ja sanoin tytölle, että lähde Siilinjärvelle kahtomaan peliä. Tytöllä hirmunen mielenkiinto heräs. Työaikaa ol vielä. Huippuparturointi. No sitten mennän Siilinjärvelle, ylös katsoon. Etupuolessa yks tyttö yhe penkin alempana vasemmalla. Se kahteli minnuu enemmän minnuu kuin peliä. Kitee hävis pelin. Aina se kahto minnuu. Jälkeenpäin ei tullut mittään. Harmitti kun ei tullut käytyä uudelleen parturissa.

Tiukkaan elettiin pelissä. Katkas arjen. Jännitystä.

Puulaaki ja oma pelaaminen oli vielä mukana. Kun lumet läks maaliskuussa niin harjoiteltiin. Kalenteriin laitettiin ylös. maaliskuun 11. päivänä. Käytiin pomputtamaan.

Kaukainen haave mestaruus-sarjasta.

Ei tullut Karjalaisen lehteä. Heittolaatikkoon. Keväällä alkoi itälohko esittelyssä. menttiin lukemaan lehteä, olipa se kenen lehti hyvänsä. Maitolaiturissa luettiin. Urheilu-uutisia oli Karjalan Maassa vähemmän. Ylemmistön lehti, ei tullut joka torppaan.

Imatralla, Haminassa, Hyvinkäällä, Riihimäellä käytiin.

Ensin lehmänpaskat kentältä siivottiin pois. Lapio valmiina siihen hommaan. pallo saattoi käydä etempänä ja ol lehmänpaskaa.

Puulaaki = yhteinen yritys vrt. Tykytoimintaa. Yhteishengen luoja esim. yrityksissä.

Huudettiin: Kuolee!! Kuolee!! Jossain vaiheessa ei olisi saanutkaan enää huutaa. Pesäpallossa kuollutkin juoksee. Haavoittunut kanssa.

Nyt kättä yhteen, tän vuosituhannen juttu, ei ennen oikeastaan.

Haastattelu päättyi klo 16.10

Partanen Sami, 16.10.2015. Kulttuurikeskus Ilmarinen klo 11.00.

Uran alku oli hurjaa, nyt rauhoittunut

Eri roolit? Mitä pesäpallo merkitsee?

Kaksiviikkoisena sain ekan mailan. Saarella ei omaa joukkuetta, Imatralla. Superpesis 17-vuotiaana.

Psykkäus?

Mie oon pieni hippiäinen, vastustajan kohde, mihin lyöntejä. Palot, harmitus, pieni mies, suoriutuminen, tuuletus, bensaa perrään, yleisö hurraa. Lukkarin naputtaminen, puu-tuttiin epäkohtiin, mennään syvällisempiin, kengän väri, ulkomuoto. Mikä vittu se oot?? Ei kannuksia missään, soittaa suutaan. Tänä päivänä ei suurta merkitystä. Koppi tai-vaalle. Sai sotkettua. Kerkeään moneen paikkaan...sata jänistä.

Uran huippuhetkiä? Jokaisessa mitalissa ja mestaruudessa on tietyt reunukset. Epäon-nistuminen? Kouvola Vimpeli hävittiin, paikalla 5500 ihmistä. Lasikoppiin olis mennyt ettei mitään kuule. Pettymys on niin suuri, pääsenkö koskaan tähän enää koskaan. Viisi mitalia tuli putkeen, 7 mitalia kahdeksaan vuoteen.

Sotkamo on aina loppuottelussa.

Perkele ens vuonna ollaan vielä mukana. Onko enää mahdollista. Hirmunen nälkä jää jos on sama porukka. Joukkuhenki. Valmentaja ja pelinjohtajan merkitys. Se voi tuoda lisäarvoa mutta pelaajan vastuu, määrittävät lopputuloksen.

Potkut on karmasevaa.

Ei sukset ristissä. Ammattitaitoinen.

Muutoksia pystyy tekemään, kovapäinen. Ei katso nimilappua selässä. Kukaan ei ole koskematon. Oikeudenmukaisuus. Jos toinen parempi, niin saa mahdollisuuksia ken-tällä.

Fanien merkitys, fanikulttuuri?

Yksi kiihkeä fani, ei kaikki muumit laaksossa. Kesä tiiviisti seurasi. Pelipaita, siitä se sit-ten lähti. Ahdistavaa, pyörällä perässä, notukunut porttikongissa 12 tuntia. Puhelinhäi-riköinti. Nyt jo puhuu ja kirjoittaa jo isoilla alkukirjaimilla. Sosiaalisesti ei pärjää muiden kanssa. Hygieniä. Urheilu on yhteinen. Ei anna helpolla periksi. Suojelee perhettä, elää Samin kautta. 16 vuotta jatkunut. Likanen mies kävelemään perään, ei puhu pal-jon, mutta puhelu heti perään. Plpplooo, täh? Mitä kuuluu? Täh? Ilmeet, eläät.

Tyttölapset. Yläkoululainen ihastui. "Uhrivalokuvaseinä"

Karjalaisessa juttu tamagotsi. Tulitikkurasiaan nukkumaan. Kaiva esille juttu.

Loukkaantuminen, mikä voi lopettaa uran?

Pallo päähän, kuolema. 180km/h. Akillesjänne 80 pros rikki. Muksuja, hampaita men-nyt jne. Polvet, heittokädet, takareidet. Kuntouttaminen työlästä. Motivaatio kuntuttami-seen hurja. Haluaa kentälle takaisin. Halu kentälle niin kova.

Pollto sai tehdä selkään ennen. Kuolema. Haavat. Rajat.

Leppä, kaksi juoksua, neljä olisi voinut tulla. Kiteen heiniä loppuottelusarja.

Tarinoita, sattumuksia. Tilannekomiikkaa. Linja-autokuski, joka kertoi vitsejä. Sutki on tarinankertoja. Pelireissuihin liittyviä tarinoita. Nokkeluutta, nakkeluutta.

Kaikkeahan on tapahtunut. Pelinjohtajia jäänyt bussipysäkillä, pelaajia huoltoasemille.

Kouvola on menettänyt mitalin dopingin takia.

Sopupelit, Sutkilla voisi olla tarinoita. Manipuloitu yksittäisiä pelejä. Taktikointia. Karkasi käsistä. Voipi leikkiä lyödä...varmat vinkit , viimeinen kierros pesäpallosta.

Kopissa pauhaa joukkueen biisit. Voiton jälkeen. Nightwish. Yhteinen tarina, yhteis-heki, fiilis. Biisi vaatii yhteisen tarinan. Peruspilarit.

Popeda. Onhan päivä vielä huomennakin. Lohdutus...puukko pitää olla...

Kotiväen merkitys, super puoliso. Monta uraa on loppunutkin . Jahakaaminen, saapiko pelata.

Saunaillat. Alkoholi kuului. Ympärivuotista, enää ei kaiveta mailoja

Ilopilleri termi vitutti. Väriäiskä. Osaan pelata, en tanssi ilman musiikkia. Ammatillinen arvostus. Tuuletuksen lopetus. Kun ei pärjätty, fiilis latistuu. Isojen massojen edessä on kivempaa pitää showta.

Tanssi pelaajan edessä, uhattu tappaa.. Vanhuus, ukkoparka. Jos ite lähtee hippa-sille, pitää juosta kovaa. Kengänkärjissäkö likaa, kun katellaan maahan.

Liikunnanopettajana. Sanalla neljäs merkitys.

Lallu oli juniorivalmentaja. Lihamestari.

Viuka, sikari huulessa, valmentaja huijasi korttipöydässä.

92 tuli Kiteelle, päivärahat kirjekuudessa. Maksetaanko tästä???? 20 vuotta elättänyt perheen lajilla. Alaikäisenä pääsin mukaan. Kuului joukkueeseen. Ihmetys, mukavaa ja hauskaa ja sit vielä maksetaan.

Saa tehdä sitä mitä rakastaa.

Tatti otassa tekijät.

Amiksella kahvipöydässä. Vettä sataa, ammatinvalintakysymys.

Mitä kaikkea muuta, speden spelit, automyyjänä, Uunon ammatit, saanut kokeilla. yle puheessa kommentaattorina, missikisoissa. Edustaminen. Ajanut itseni moneen miinaan. 40 erilaista, missä ei olisi tullut oltua. Pöljyyttä tarvitaan.

Mitäs sitten kun ura päättyy. Valmentaja, lajivalmentajatutkinto, a-pelin poikien valmentaja. Isompi kuva ollut koko aika Kapteenistossa olen ollut koko urani. Ei vain piikkarit jalkaan. Pienet piirit. Uhraukset, kyläsidonnainen, minne tie vie?

Pesukoneeseen piiloon, Eko pesupulveri.

Haastattelu loppui klo 12.33.

Väistö Jouko 16.10.2015 klo 12.45.

Penkkiurheilija. Toimittaja.

30 vuotta. ja ylikin 60-luvulla. Mopolla käytiin katsomassa maakuntasarjasta-pääsarjaan. Punamustien peliä. Katsojien kannalta skaala on laaja, 80.v. asti.

Puulaakissa olen pelanut. Joka kylällä oli joukkueet, kyläkentät. Ei haudan vakavaa. Naapurikylän poikia vastaan pelata.

Heinonniemen kenttä

Turpakäräjät. Pit kiistellä vaikka olisi ollutkin väärässä. Ei samalla tavalla herrasmies-peliä. Verbaalista lahjakkuutta pelaajilla, nousee mieleen. Antti Tokkari, antautui helposti tarinoimaan katsojien kanssa

Kari Kuusiniemi Tahkosta. Kari Kallio, diiva. Vei pesistä Helsinkiin, mutta istuuko sinne. Teki itselleen bisnestä. Yleisön hampaisiin huippupelaajat. yleisön psyykkaus värikästä. Pelaaja otettiin hampaisiin. Vettä myllyyn.

Lapsuuden ajasta muistuu mieleen. Pääsymaksut. Metästä kuului ryske. Pojat on ostamassa pääylippua.

Ei iskulauseita juurikaan. SM-mitalit rumpuryhmä, sankkoryhmä. Pesäpallossa huudolla vastustajan merkit sekaisin. Möykkäämistä. Nyt huuto alkaa. Viuhkakieli. Väärän huutaminen, jos et kuule niin ei mahda mitään.

Jippoja, kentän rajoja siirretään. Kenttä vinosti. Lapiotiin kenttä pehmeäksi. Kasteltiin kunnolla. Pomppujoukkueissa kimmoisuuteen liittyvä juttu. Se kuuluu lajin luonteeseen. Tahko muutti kentän suuntaan. Vastustamaton vaihtolyönti. Etukaarta ei ollenkaan ollut ennen.

Tuomo Vihriälä huippupomputtaja. Halonhakkuutyylin.

Pojat 70-80-l pelimatkat viruivat. ravintola Karhun ovella pesäpallomaila poikittain ovella ja kassi.

Alkoholi jäänyt pois. huippu-urheilun myötä.

Varusteiden pesu. Likaiset vaatteet. Huippupelimies.

Voiton jälkeen jäätiin juhlimaan, tuntikin saatettiin olla vielä. Tuomarit poliisisaatossa, pukukopista astii haettiin. Kuumakallet, vakavasti..ylimenoa.

Voitonrienoissa harvoin mukana.

Nuoret pelaajat hermostuivat kritiikistä. Amatöörinä saisi palautetta.

Martti Kupiainen. Yhden kerran olisi ollut voitollinen tilinpäätös. Jyvitetään puuttuvat rahat. Omasta pussista. Kolme liikemiestä Taskisen Arsi, rakennusliike Taskinen. Kupiaisen Martti. Manrakennusurakoitsija. Tauno Huhtilainen Mörkö-Tauno. Piti huolta talokoolaisista. Illanvietto, kiitos tehdystä työstä. Mörkö oli isokokoinen mies, isot kädet, 190cm.pitkä. Sodassa ollut. Syvärin yli uinut.

Taskinen hommasi työpaikat. Pankeissa oli vaimoja.

Omat kasvatit. Ei ole rahaa tarpeeksi.

Tiikerit Helsingissä ammattilaisjoukkue. Pelaajapalkkiot nousivat huimassa. Seurat joutuivat pulaan.

Hyvinkää ok, Helsinki ei.

Tuomas Holopainen.

Kiteeläinen identiteetti. Pesäpallo on vahvistanut aluetta. Ennen homma oli rennompaa. Kun ammattimaistui, niin alkoi vastustajat ymmärtää sen. Ei enää leikintekoa. PR merkitys.

Marja-Liisa Varonen. Reino Varonen, mies. Kasvattanut pelimiestä, viisi kaikkiaan.

Pyyteetön työntekijä, aina tekemässä. Innostaja, monitoiminainen.

Hemppi Heimo Havukainen. Kantaa ottajat. Tietäviä miehen. Sivullisesta koomistaan. Kehut, haukut, johan mie sanoin. Itse aina oikeassa. Pelinjohtajat väärässä.

Kirkkoherra, Sakari Takala. Urheilumies.

Ilmi Hirvonen. Kirjanpitäjä.

/0-l Imatraa vastaan. Rami Toropainen pelinjohtaja. Ilmari Hukka, pelaaja, varamies.

Ilmari löi ja kysyi miten pitkään ja mihin suuntaan. Ilmari veti kolme hutia. Lukkari kuuli, että ei pystynyt naurultaan heittämään ykköspesälle.

Kannustus, huuto, huumori. Tohmajärven K-kaupassa töissä, sisko omistaa. Veli-Ilkka Tiilikainen.

EE ÄLLYY!! Lempihuuto.

Luukkaisen Pertin kuorma-auto. Sen lavalla mentiin Viinijärvelle. Pelireissut tehtiin sillä.

Ennen ei ollut haudanvakavaa. Nyt virkamiestouhua, räiskyvyys on hävinnyt.

Räjähdytys, tunteiden kirjat.

Esko Juvonen. Mopolla. Huudettiin niin paljon, että nurmelle heittäydettiin kun äänet lähti.

Mailat säpäleiksi. Rottinkinauhat.

Pelaajien lempinimiä: Elsa, Sönnkö, Kuiskaaja.

Haastattelu päättyy klo 13.30

Sähköpostihaastattelun kysymykset Kyläparin näyttelijöille:

Millaisia

- a. kokemuksia
- b. tuntemuksia
- c. ajatuksia on herättänyt olla mukana näissä käsikirjoittamissani ja ohjaamissani näytelmissä.

Olet voinut olla mukana kaikissa tai vain jossakin niistä. Kaikenlaiset ajatukset, positiiviset, negatiiviset ja siltä väliltä, ovat tervetulleita.

Laita tekstisi yhteyteen tieto

- a. missä näytelmässä/näytelmissä olet ollut
- b. mikä on ollut roolisi siinä (näyttelijä, puvustaja, lavastaja, jne.).

Sähköpostihaastattelun aineistot henkilöiltä:

Anttila, Ilona

Hiltunen, Carita

Häkkinen, Kaija

Juvonen, Maarit & Juvonen, Erkki

Kaalimaa, Maija

Koskinen, Veera

Luukkainen, Petra

Purmonen, Liisa

Haastattelut:

Anttila Ilona 15.11.2016

Käsikirjoittamistasi paikallishistoriaan liittyvistä näytelmistä olin mukana Korpirojussa sen toisena esitysvuonna sekä Pätsi-näytelmässä. Toimin pääasiassa näyttelijänä, mutta kesätyön ja harrastamisen myötä osallistuin monipuolisesti näytelmän valmisteluun. Lisäksi olen ollut katsojana kaikissa muissa (Pajari, Korpirojun ensimmäinen vuosi ja Lämpilyönti)

Myllyteatteri itsessään on Kiteelle rikkaus, joka tuo laadukasta harrastusteatteria pienelle kylälle enkä sano tätä siksi, että isäni on ollut osallisena teatterin alkuvaiheilla. Kunta on melko pieni ja siksi paikallishistoria on monelle asukkaalle tuttu ja kiinnostava aihe. Sen takia näytelmät ovatkin herättäneet kiinnostusta Kiteellä ja niitä (erityisesti kolmea ensimmäistä) on tultu katsomaan sankoin joukoin.

Koin, että paikallishistoriaan liittyvä teema innosti meitä näyttelijöitä ja se, että oma ohjaaja oli myös tehnyt näytelmän tuntui mukavalta ja luontevalta. Muutenhan tavallaan "vain" versioidaan ja muokataan jonkun muun tekemää teosta. Roolitus on ollut mielenkiintoista siksi, että näytelmän kirjoittaja on pitkälti tiennyt näyttelijät, joten hän on voinut kirjoittaa roolin ikään kuin ihmisen mukaan. Ihmisten vahvuudet ja taipumukset on otettu huomioon. Kaikki tämä toi henkilökohtaisuutta mukaan ja kun roolit ovat sopivia, on kokemattomammankin näyttelijän helpompi "istua rooliin" ja vaikuttaa uskottavalta yleisön silmissä.

Näytelmistä erityisesti Pätsi tuntui herättävän tunteita niin katsojissa kuin näyttelijöissäkin. Se toi näytelmän hyvin lähelle ihmistä. Ymmärtääkseni paikalliset pääsivät olemaan mukana näytelmän muotoutumisessa tarjoamalla muistelmia ja faktoja. Tämä on varmasti auttajillekin ollut antoisaa, kun joku on kiinnostunut heille tärkeästä aiheesta. Lisäksi se taistelupaikka ei olekaan oikeasti ollut kovin kaukana esimerkiksi myllyltä, missä sillä hetkellä näytelmä tapahtuu. Vaatteet ovat aidon näköisiä. Evakkoja oli taloissa. Ja monen sukulaisia on ollut mukana sodassa, vaikeivat he olleetkaan näissä nimenomaisessa Pätsinmäen tapahtumissa mukana. Näyttelijöillekin historia tuli lähelle, kun edellä mainitut aikakauden vaatteet lottapukuineen ja yksinkertaisine mekkoineen saatiin päälle.

Näytelmissä mukana on ollut mahtavaa. Itse nuorena (näytelmien aikaan lukioikäisenä) on ollut antoisaa työskennellä monen ikäisten ja eri taustoista tulevien harrastelijoiden kanssa, joilla on kuitenkin niin paljon yhteistä. Mukana on ollut myös muita nuoria, joiden kanssa on saanut jakaa kokemuksen ja ystäväystyä. Harrastajateatteri on yhteisöllisyyttä parhaimmillaan. Kokoontuu ryhmä, jolla on yhteinen päämäärä ja motivaatiota toteuttaa se ja samalla pidetään hauskaa ja kokeillaan ja ylitetään omia rajoja. Itsensä nolaaminen on mitä parhain tapa oppia luottamaan itseensä ja siihen, että näyttelijäystäviä se ei haittaa lainkaan vaan sitten nauretaan yhdessä! Naurua harjoituksissa riittääkin ja sen kuuluu pidentävän elinikää.

Korpirojussa näyttelemine oli erittäin hauskaa sen takia, että sain näytellä pikkutyttöä ja tavallaan "antaa mennä". Se oli myös aiheestaan huolimatta (tai sen ansiosta..) kevyt ja hauska katsottavanakin. Kaikki tietävät, että Kitee on tunnettu pontikastaan. Myös monet ihmiset, jotka eivät ole Kiteeltä kotoisin tietävät sen, ainakin hieman vanhemmat ihmiset. Monia varmasti kiinnosti, mitä "julkaisemiskelpoista" ja korrektaa saa tehtyä aiheesta salassa poltettu viina...

Monella näyttelijällä on monen vuoden kokemus sinusta ja ohjaamisestasi, minullakin myllyteatterin ulkopuolelta lapsi- nuoris- ja lukioteatterien puolelta. Se toi tekemiseen rentoutta ja sinulla on hyvä lempeän luja asenne ja ote meitä hölmöjä kohtaan. Me kaikki myös luotimme siihen, että tiedät mitä teet.

En ole ehkä paras ihminen puhumaan paikalliskulttuurisesta merkityksestä, kun minulla ei ole takana esimerkiksi monen kymmenen vuoden asumista Kiteellä tai oikeastaan

mitään verisidettä suvun puolesta tähän kuntaan. Nämä ajatukset kuitenkin tulevat nuoren näyttelijän näkökulmasta!
Linkittämästäsi tekstistä löytynyttä

http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/sosio-kulttuurinen_innostaminen)

”Innostajan on luotettava ryhmänsä jäsenten ominaisuuksiin ja kykyihin ratkaista itse omat ongelmansa ja kehittyä eteenpäin.”

→Kyllä, sinä luotit ja se näkyi siinä, ettet esimerkiksi lytänyt näyttelijöiden ideoita vaan näyttelystä kehitettiin yhdessä eteenpäin ja pohdittiin parasta vaihtoehtoa. Et alkanut ”tyrannidiktatoriksi”.

”Hänen täytyy osata ”johtaa johtamatta” eli hänellä pitää olla riittävästi persoonallisuutta ja dynaamisuutta yllyttämiseen ja herättelyyn ilman määräilyä”

→ Kyllä, sinulla on.

”Innostamista voidaan soveltaa kaikilla elämänaloilla ja sen keskeisiä käsitteitä ovat yhteisöllisyys, osallistuminen, herkistyminen, dialogi, luovuus ja toimintaan sitoutuminen.”

→Mielestäni edistit näitä kaikkia näyttelijäyhteisössä ansiokkaasti.

Hiltunen Carita 9.12.2016

Hei

Olin Pajarissa vuoden 2009 syksynä näyttelijänä kyläntyttönä Annikkina ja keväällä 2010 Oitina sekä Korpirojussa vuonna 2012 näyttelijänä ja esitin Emiliaa.

Luulen, että ainakaan aluksi ei sillä ollut niin sanotusti merkitystä, mitä näytelmä sisällöllisesti tarjosi itselleni, minulle oli suuri saavutus ja merkitys jo se, että pääsin mukaan näytelmään.

Paikallishistorian oppiminen ja tietyllä tapaa kokeminen oli mielenkiintoista. Sai kuulla tarkemmin oman alueen historiasta ja aikaa sitten eläneiden ihmisten kokemuksista ja selviytymistarinoista. Yllätyin, kuinka raakaa elämä on voinut olla esim. Pajarien valtakausien aikana ihan siellä kotikonnuilla.

Pajari on ollut kaikista näytelmistä mielenkiintoisin ja miusta parhain, sillä ensinnäkin se oli ensimmäinen produktio, johon pääsin mukaan ja se toi näyttelijät lähemmäs toisiaan kenties osin paikallisuutensa vuoksi. Tai sitten näyttelijäporukka oli vain niin suopea uusia jäseniä kohtaan ja muutenkin helposti lähestyttävä.

Oli hauska nähdä, miten eri ihmisten kertomukset nivoutuivat yhdeksi kokonaiseksi tarinoiden vyyhdiksi esim. Korpirojussa. Niistä tuli ehjä kokonaisuus, joka kulki eteenpäin aivan kuin tismalleen niin olisi voinut oikeasti käydä. Ensin isä polttelee pikkusen korpiuksen kyyneliä kaveriporukallaan, sitten käydään läpi hiukan perheen sisäistä dynamiikkaa ja kuinka sitä ympäröivä kylä suhtautuu heihin jokaiseen perheenjäseneseen ja kuinka perhe voi isän touhujen vuoksi. Sitten poliisit löytävät viinantekokätkön ja nauttivat oman osuutensa yösydämen viinaksesta ja pian lehmätkin ovat eksyneet maistelemaan mäskiä ja humalaisina hoippuvat pitkin teitä. Välillä käydään juhannustansseissa, jossa nuori naisenalku pääsee ensikertaa tanssimaan mielitiettynsä kanssa; ja jossa kirkasta on maisteltu hiukan liikaakin ja tanssiaiset muuttuvatkin ryhmäkahakoinniksi. Sitten perheenisä, joka ei siedä, että hältä viedään viimeinenkin itsemääräämisoikeus siitä, mitä hän vapaa-ajallaan tekee, ampuu vahingossa tytärtään tämän törmättyä isän ja poliisien väliseen tilanteen selvittelyyn. Lopulta kaikki päättyykin onnellisesti ja tyttö kihlautuu mielitiettynsä kanssa ja perhe voittaa kylän voimin vaikeutensa.

Uskoakseni tässä on mukana monta tarinaa ja monta eri ihmiselämää, jotka on nivottu yhdeksi, jouhevasti kulkevaksi tarinaksi, jossa on paljon samaistumisen kohteita yleisölle ja eri-ikäisille katsojille.

Näytelmiä tehdessä pääsi sisälle oman alueen ihmisten kokemuksiin, jo kertaalleen elettyjen elämien "nahkoihin", ja pääsi päästämään ne vielä uudelleen ilmoille, muiden ihmisten huomaamaksi ja nähtäväksi. Vaikka ajat muuttuvat ja elämä ympärillämme muuttuu, ihmisten perusolemus ja syvimmat tarpeet säilyvät: tulla nähdyksi, tulla väliteytyksi, tulla rakastetuksi, tulla pidetyksi. Näytelmän avulla, ja nimenomaan näiden paikallishistoriaan perehtyvien näytelmien avulla näytettiin ja koettiin paikkakuntalaisten eläneiden ihmisten elämää ja sitä, miltä tuntuu jäädä vaille osaa tai miltä tuntuu olla pidetty tai inhottu ja miten se kenties on ilmentynyt.

Olin myös todella innoissani teatterin tekemisestä ja kun pääsin näkemään sitä prosessia, koin oitis kuuluvani tällaiseen yhteisöön ja saavani sieltä paljon tukea ja voimavaroja. Koin luottamusta ja minulle annettiin vapaus ilmaista itseäni sellaisena kuin olin.

Ystävällisin terveisin,
Carita Hiltunen

Ps. Sori kun on näin myöhässä. On ollu mielessä tehdä mut ei oo kerenny. Toivottavasti tästä on vielä matskua siulle. Ja apua. Varsinkin hyötyä. :D

Häkkinen Kaija 15.11.2016

Hei

Näyttelemiseen ei ole kokemusta mutta Pahasta Pajarista jos aloitan, sivusta seuranneena kommentoin. Olin ylpeä kiteeläisestä näyttelijöiden sitoutumisesta ja tuotannosta ja ennenkaikkea käsikirjoituksesta. Näytelmä oli tunteisiin porautuva, tällaista ei oltu ennen täällä esitetty. Vieläkin muistan sen tunnelatauksen jota näytelmä aiheutti. Koin silloin että kaikki jotka olivat osallisena tässä projektissa kokivat syvää yhteen kuuluvuutta, ja ylpeyttä. Näytelmä puhuttaa vieläkin..☺Muitakatsojiakin...

Korpiroju oli humoristisempaa paikkakunnan historiaa joka muistitti kuitenkin elämän karuudesta ja selviytymisestä yhteiskunnassa, sai monen iäkkäämmän muistelemaan omaa nuoruuttaan ja elämässä selviytymistä. ja vertaamaan elämistä tähän hetkeen..samoja ongelmia ihmisillä edelleenkin vaikka kotipolttua ei ehken enää olekaan.

Pätsi taas puhutti siksi syvästi, koska taistelu oli oman synnyin kotini paikoilla tapahtunutta historiaa, siksi koin sen kuin omana sukuhistorianani. Muistui elävästi lapsuuden kokemukset pohjanmaalaisten käynneistä katsomassa taistelupaikkoja ja miten silloin lapsuudessa ei osannut ymmärtää mitä todella oli tapahtunu kotipihallakaan. Juoksuhaudoissa leikimme kuurupiiloa jne...

Yhdissä eri ihmisiä yhteen lännestä itään. Ja monet ovat purkaneet tuntojaan mitä sota aika oli jättänyt jälkeensä ja ei ollut ennen tohtinut niistä keskustella,

Läpilyönti: oli tapahtumia joita en tunne omakseni. Jäi valitettavasti pliisuksi, vaikka esitykset oli hyviä sinänsä, sanoma ei sykhdyttänyt eikä jättänyt muistijälkiä. Välttämättä vastaus ei liipannut kuin osittain mitä kysyit mutta näillä

tunnoilla tällä hetkellä☺☹Tsemppiä lopputyöhön ja toivon runsaasti kommentteja ..... lumihippuista ja pirteää marraskuuta

Purmonen Liisa 16.11.2016

Hei Tarja

Tässä jotain ajatuksia

Olen ollut mukana Pajari, Korpiroju, Pätsi ja Läpilyönti näytelmissä näyttelijänä.

Aiheista ehkä vierain minulle oli Pätsi, siksi etten tiennyt tällaista taistelua Kiteellä käyneen sodan aikana. Sen vuoksi minulle tässä näytelmässä mukana olo antoi uutta tietoa paikallishistoriasta ehkä eniten. Pontikka, Pajari ja pesäpallo olivat enemmän tuttuja ja olin jo aiemmin tutustunut/kuullut tarinoita näistä aiheista.

Paikalliset tekstit ovat olleet mielenkiintoisia tehdä näytelmäksi. Ne ovat antaneet näytelmään mielenkiintoisen lisähaasteen, koska kuitenkin suurin osa katsojista on tältä alueelta. Ehkä sitä myöten odotusarvokin on ollut astetta kovempi. Myös roolisuoritukseen se on vaikuttanut, tuoden siihenkin oman lisäjännityksen, osa rooleista kuitenkin kuvastaa alueen sen ajan ihmisiä heidän persoonaa ja ajatusmaailmaa. Roolihahmo voi pohjautua katsojan isoiso äitiin tai muuten tuttuun ihmiseen ja se tuo näyttelijälle oman haasteen roolin tekemisessä.

Kaikenkaikkiaan paikalliset näytelmät ovat olleet mukavia tehdä ja ovat tuoneet vaihtelua tarjolla olevaan "massaan".

Itseäni kuitenkin henkilökohtaisesti on ajoittain mietityttänyt miten onnistutaan saamaan katsojat kiinnostumaan esityksessämme jolla ei ole vielä "tiettyä mainetta"? Ja miten kiinnostuu esitykseen tulemaan henkilö jota ei sinänsä paikallishistoria kiinnosta varsinkin jos on ulkopaikkakuntalainen?

Tekstit ovat olleet vaativia harrasteteatterille, muttei se ole ollut huono asia, päinvastoin, uskon että jokainen mukana ollut näyttelijä on kokenut olleensa mukana jossain ainutkertaisessa ja mielenkiintoisessa tapahtumasarjassa jonka avulla on tuotu esille paikkakunnan näkyvyyttä ja historiaa.

Haasteet ovat tuoneet kieltämättä mukanaan myös ajoittaista ärtymystä ja ahdistusta henkilökohtaisesti ja ryhmässä. Väliillä tunne on vähintäänkin epätoivon partaalla oloa, välillä leijutaan jalat ilmassa, välillä tulee tiuskittua kanssänäyttelijälle, mutta loppujen lopuksi porukka myös antaa voimia, tukee tarvittaessa toinen toistaan, pitää huolta.

Tunne, että minä kuulun tähän porukkaan ja saan olla oma itseni virheineni kaikkineni antaa uskoa, että yhdessä tekemällä selvitämme isommastakin haasteesta! Lopulta jostain porukka vaan kerää sen vielä viimeisen tsemppin ja halun näyttää että me osaamme!

Me olemme hyviä! Se tunne on hieno kokea yhdessä.

Jaaha tästä tulikin aika pitkä teksti, enkä kyllä tiää vastasiko tämä siihen sun kysymyk-

seen millään lailla mutta tulipahan kirjoitettua

T. Liisa

Sähköpostihaastattelun kysymykset Teatteri-ilmaisun ohjaajille

1. Mistä lähti ajatus, että teette paikallishistoriaan liittyvästä aiheesta?
2. Oletteko aiemmin tehneet?
3. Kuka teillä käsikirjoittaa ja ohjaa?
4. Millaista palautetta olette saaneet?
5. Missä päin esitykset ovat?
6. Millainen työryhmä teillä on?
7. Miten tärkeänä koette tämän tyyppisen tekemisen ja mitä se teille antaa?
8. Myös kaikki muut tekemiseen liittyvät ajatukset ja pohdinnat, joita pidät tärkeänä ovat tervetulleita.

Sähköpostihaastattelun aineistot henkilöiltä:

Enkelnotko, Jouko 2016. Näyttelijä, laulaja, TIO. Vastaus 18.10.2016.

Karttunen, Niina 2016. TIO. Vastaus 3.11.2016.

Mattila, Jenni 2016. Cappas Teatterin hallituksen puheenjohtaja. Cappas Teatteri. Vastaus 20.10.2016.

Stavén, Aapo 2016. Osuuskunta Oravan Pyörä. Vastaus 3.11.2016.

Haastattelut:

Enkelnotko Jouko

Tässä vastaukseni kysymyksiisi

Idea tehdä dramatisointi Arvo Myllymäen krijasta oli vanha, jo vuodelta 2011, jolloin kirja ilmestyi. Olin tuolloin näyttelijän kiinnityksellä Seinäjoen Kaupunginteatterissa. Yritin saada teatterinjohtajaa innostumaan dramatisoinnista. Ei ottanut onkeensa. Palasin koulunpenkille Turun Taideakatemiaan, kun siellä alkoi 1½-vuotinen aikuiskoulutus TIO:ille. Dramaturgian tunnilla piti kirjoittaa näytelmä. Kysyin, voinko dramatisoida romaanin ja se kävi. Sain dramatisoimisluvan kirjoittajalta Arvo Myllymäeltä ja aloitushetkestä meni kaksi ja puoli vuotta ensi-iltaan. Musiikissa minulla oli työparin Sllja Kuoppala.

Tarjosin juttua moneen paikkaan. Larvateatterin tuottajat Kari ja Pirkko Manu tarttuivat aiheeseen. Larvateatteri saati Lapua ei ollut minulle tuttu aiemmin. Lopulta ohjasin, laivastin ja tein koreografiat.

Tarina on hyvin vahva ja kertoo aiheista, joista ei olla paljon puhuttu. Sotavankien lapsista vain muutama onnistui näkemään isänsä sodan jälkeen. Kerimäen (joka on nykyistä Savonlinnaa) Riitasensuon kohtaus, jossa näytetään sotavankileirin helvetti, on myös vähän julkisuutta saanut asia.

Marian, eli sotavankiin rakastuneen Aarren äidin, tarina on traaginen: hänen mielensä järkkyy yksinäisyydestä ja synnintunnosta. Sinänsä tuttu teema monesta, mutta sotatarinoissa tuore näkökulma kotirintamalta. Tarina on lopulta eniten Marian tarina. Ja sanomatta jääneet sanat ja ajatukset puetaan koskettaviksi lauluiksi.

Ajattelen, että esityksestä tuli jotenkin vaivihkaa ylistys nyt jo hävinneelle yhtenäiskulttuurille. Tarina puhutteli kaikenikäistä yleisöä. Suuri ikäluokka oli toiveissa saada liikkeelle ja siinä aika hyvin onnistuttiin. Katsojia kävi noin 3000. Yleisöpalaute oli poikkeuksetta positiivista ja ylistävää. Teos oli kuulemma mennyt syvälle ja jäänyt vaikuttamaan pitkäksi aikaa. Moni poistui paikalta kyöneleet silmissä. Useampi kertoi esityksen olleen vaikuttavin teatterielämys konsaan.

Larvateatterin sivuilla on kritiikit, jotka myös olivat ylistäviä. Täältä löytyy nekin:

http://www.larvateatteri.fi/Aarre_ryssan_apara.html

Kävin vielä privaattikeskustelun Lapuan Sanomien päätoimittajan kanssa, joka teki kritiikit. Luvallansa välitän tämän:

Moro,

kyllä kiitos on minun ja muun yleisön puolella! Niin hieno teksti, upeat laulunumerot, erinomaiset koreografiat. Pitkiin aikoihin ei mikään näytelmä ole näin kauan jälkeenpäin keskusteluttanut ja jäänyt mieleen.

Aarresta muodostuu minusta aivan keskeinen osa eteläpohjalaista taiteen keinoin välitettyä heimokulttuuria ja luonnetta. Muita ovat esimerkiksi Orvokki Aution teokset ja häjykulttuuri. Nostaisin Aarre-näytelmän näiden kanssa siihen määrittävään ryhmään, joka kertoo jotakin aivan olennaista meikäläisestä ihmisestä. –Nämä asiat olisin maininnut arviossa, jos vain tila lehdessä olisi riittänyt!

Kiitos siis vielä kerran. Laitetaan lehti tulemaan ☐

Mukavaa kevään jatkoa!

TarjaK

PS. Pakko sanoa vielä se, että miten olittekaan osannut pariin repliikkiin tiivistää kai-ken sen, mistä eteläpohjalaisuudessa on kysymys: "Ei meille nyt sovi, mennähän Perä-seinäjoelle huutokauppaan" □ kovuus ja kiivaus. Ja toisaalta "yhtäkään miestä en oo päästäny sun jäläkihin metriä lähemmäs ittiäni" □ uskollisuus ja pysyvyys. Näillä täällä väki ponnistelee eteenpäin...

Tämä esitys oli Lapuan Nuorisotalolla, joka sattuu olemaan Lapuan Liikkeen entinen tila. Larvateatteri tekee teatteria myös kesällä Luhurikan tanssilavan yhteyteen rakennetulla näyttämöllä. Sisu in the heart oli myös Nuorisotalolla.

Aarre, ryssän äpärän työryhmä kasattiin koe-esiintymisten kautta: Larvateatterin omalla väellä kun ei ollut tarpeeksi musiikkiteatterillista kokemusta. Pääroolossa oli kutsuttuna yksi ammattilainen ja yksi puoliammattilaiseksi laskettava näyttelijä. Ihmisiä tuli Lapuan lisäksi myös Kauhavalta, Alajärveltä ja Seinäjoelta. Näyttelijöitä oli yhteensä 21, ikähaarukan ollessa 10-70. Osalle näytelmä oli ensikosketus teatteriin.

Prosessi oli pedagoginen monella tapaa. Syksyllä harjoittelimme viikonloppuisin pe-su ja teimme ilmaisuharjoitteita, jotka tukivat kohtausten tunnelmaa. Lauloimme ja tanssimme. Ryhmällä oli runsaasti aikaa hioutua yhteen. Prosessin yksi deadlineista ja ehdottomista kohokohdista oli lukuteatteriversioiden esittäminen tarinan päähenkilölle Arvo Myllymäelle marraskuussa 2015. Ilta oli ikimuistoinen ja itkimme ja nauroimme yhdessä Arvon kanssa. Lukuteatteriesityksen jälkeen pidimme taukoa vuodenvaihteeseen ja jatkoimme viikonloppuisin helmikuun ensi-iltaan saakka.

Aarre, ryssän äpärä on teos, jonka eteen olen tehnyt töitä enemmän, kuin minkään asian. Aluevaltauksia oli monia: dramatisointi, laulutekstit, osittain säveltäminenkin ja ohjaaminen. Tarina pakotti minut. Se oli saatava yleisön eteen. Jatkan työtä ja näytelmän tarjoamista teattereille.

Sisu in the Heart näytelmästä en osaa sanoa mitään. Asun Tampereella, enkä päässyt sitä näkemään. Prosessista en tiedä mitään muuta kuin mitä sivuilta löytyy. En ole Larvateatterin toiminnassa muutoin mukana. Eli muita teoksia koskevat kysymykset kannattaa kysyä heiltä.

Tampereella 18.10.2016

Karttunen Ninnu 3.11.2016

Olen tehnyt paikallishistoriaan ja paikallisuuteen nojaavia esityksiä pienellä kylällä nimeltä Rautio. Kaksi esityksistä oli selkeitä näytelmäksi kirjoitettuja tekstejä. Kolme esitystä taas teimme ryhmälähtöisesti.

Nuo kaksi selkeää näytelmää olivat entisen paikkakuntalaisen käsikirjoittamia ja sijoituivat 40-luvun Rautioon. Tekstit ohjasin minä. Käsikirjoittaja asui satojen kilometrien päässä ja yhteistyö oli kankeaa sekä käsikirjoittajan visio erosi ryhmän ja minun visioista, joten esitysten harjoittelu oli välillä raskasta. Saimme kuitenkin näistäkin hyvää palautetta ja paikalliset pitivät paikallisesta (tuttuudesta).

Kolmessa ryhmälähtöisessä esityksessä lähdimme liikkeelle siitä mitä ryhmä haluaa tehdä, mitkä aiheet, muistot kiinnostavat. Lisäksi työskentelyssä pyrittiin siihen, että tekeminen olisi kaikille mieleksästä, hauskaa, rentouttavaa. Tässä onnistuttiin, niin että ryhmä oli porukalle arjen henkireikä, jossa sai purkaa ilot ja surut. Lähdimme esityksissä paljon myös henk.kohtaisista kokemuksista ja jopa unelmista, esim. jos on aina halunnut laulaa esityksessä Kotkan ruusun, niin sehön tehtiin.

Esityksissä lopullinen käsikirjoitus piti sisällään mm. historian tapahtumia, kansaluluja, itse tehtyjä lauluja, paikkallistarinoita, paikallisia runoja ja itse kirjoitettua tekstiä.

Ensimmäinen ryhmälähtöinen esitys oli: Vaktaa ja viktioita, jossa pureuduttiin pilke silmäkulmassa pienen kylän tapoihin ja paikkoihin, esim. juoruaminen, legenda Raution karhusta, Raution syntytarina.

Toinen oli nimeltään: Ei meistä koskaan valamiita tule! Jossa keskityttiin itse ryhmäläisiin ja heidän polkuihinsa erilaisten teemojen kautta. Esityksessä puitiin mm. paluumuuttamista ja kaupunki- maaseutu asetelmaa sekä purnattiin syrjäseudun aluepolitiikkaa.

Kolmas esitys oli juhlavuoden esitys: Vuosirenkaat, joka kävi vuosikymmen kerrallaan läpi kylä merkkitapahtumia, Venäjän vallan ajasta tämän päivän Rautiion.

Kaikki kolme esitystä ovat enemmän tai vähemmän koostuneet fragmenteista ja musiikki on ollut osana esitystä.

Näistä palaute on ollut hurjan hyvää ja monet ovat sanoneet näiden ns. ryhmälähtöisten aiheiden olevan paljon parempia kuin valmiit näytelmätekstit. Usein esityksiä onkin tilattu myös ulkopaikkakunnille esiintymään.

Ryhmä on pysynyt melko samana nämä vuodet, ikähaitari 45-75 vee. Koko noin 6-8 henkeä. Harjoitukset ja esitys NS-talolla. Ohjaajan palkka oli alun perin kansalaisopiston kautat, kunnes he syyttä suotta lakkauttivat ryhmän ja jouduimme käymään melkoisen sodan, että ryhmä sai jatkoa.

Kuten edellä mainitsin tekeminen on ollut kaikille tärkeä arkipako viikossa ja esitysten tekeminen on ollut älyttömän hauskaa, koskettavaa, itketty ja naurettu on. Kyse on ollut yhteisestä jakamisesta, yhteisestä muistelusta ja uuden synnyttämisessä. Lisäksi esityksen tekeminen on mielestäni vahvistanut koko kylän henkeä.

Hei lisäys vielä: Kun on tehty oman kylän aiheista on ryhmä tekemisessä mukana henk. kohtasemmin kiinnittyneenä.

Mattila Jenni 20.10.2016

Olemme Oulu-opiston alaisuudessa toimiva harrastajateatteri. Toimimme pääasiassa Kiimingissä (pieni kylä osana oulun suuraluetta) ja olemme rekisteröitynyt yhdistys, Kiimingin Cappas-teatteri ry. Tänä syksynä juhlimme 30-vuotista taipaletta iltamilla jossa esitimme otteita vanhoista näytelmistä.

Yksi cappaksen perustajajäsenistä ilmoitti että hän on kirjoittanut näytelmän ja haluaisimme tehdä sen. Innostuimme ajatuksesta ja otimme tekstin lukuun. Tekstin valintaan vaikutti myös teatterikatselmus jossa Cappas-teatteri on yksi järjestäjä. Saamme tuoda oman näytelmän katselmukseen ja yhteisenä teemana katselmuksessa on suomi 100-vuotta, pohojonen pölytyys. pölytyellään uusia ja vanhoja suomalaisia tekstejä. Teksti sijoittuu siis kiiminkiin ja noin 50-60 luvulle, kertoo oikeasta ihmisestä joka Ponnon Väinönä tunnettiin. Mielenkiintoista Tässä on se että kirjoittaja Pentti Honkanen on itse mukana tekstissä yhtenä roolihahmona. Eli meillä on asiantuntija mukana näytelmän työryhmässä.

Ohjaajana on Raija Päckilä ja esitykset on Haukiputaan teatteri Kuopalla mutta harjoitteleme eri tilassa kiimingissä. Työryhmään kuuluu 10-12 näyttelijää, ohjaaja ja musiikista vastaa Olli Roman. Meillä on käytössä myös puvustaja ja ääni- ja valomiehet jotka kuuluvat teatterikuoppaan.

Palautetta ei vielä olla saatu koska harjoitukset ovat vasta alussa ja esitykset ovat keväällä. Meidän porukka pitää tätä kunnianosoituksena Pentille joka on meidän vanhin jäsen ja kirjailija. Meillä jokaisella on jonkunlainen side kiiminkiin vaikka asumme suuren kaupungissa ja siksi paikallishistoria kiinnostaa. Itse olen syntynyt kiimingissä ja odotan innolla syventymistä synnyinkuntani historiaan.

Tämä ei ole ensimmäinen laatuaan. Vuonna 2008 oli kiimingin 150-vuotisjuhla ja kunta heitti meidän porukalle haasteen, tehdä kesäteatterinäytelmän Koitelin Laulu joka sijoittuu 1800-luvun kiiminkiin.

Koitelin laulun on kirjoittanut Raahelainen harrastajakirjailija Pauli Ylitalo.

Stavén Aapo 3.11.2016

Minua pyydettiin ohjaamaan paikallishistoriaan liittyvä draamakierros ensi vuoden loppukesälle. Kyseessä on Suomi 100-statusta ja sen myötä -rahoitusta hakeva hanke. Hankkeen puuhahenkilöt hoitavat rahoitushakemukset ja muut, joten itselläni on tähänastisiin töihin verrattuna mukava tilanne - voin keskittyä vain sisällön ohjaamiseen huolehtimatta rahoituksesta, markkinoinnista ja kaikista muista käytännön järjestelyistä, jotka syövät aikaa ja energiaa ohjaamiselta. Toisaalta tässä vaiheessa projektia on vielä vaikea tuntea omakseen.

Käsikirjoituksen saan luettavaksi jähka se valmistuu, draamakierroksen aihe ja idea toteutuksesta on päätetty jo ennen yhteydenottoa minuun. Toivon, että asiat etenevät suunnitellusti ja projekti toteutuu. Toivon myös, että käsikirjoitus ja siihen paikallisista teatteriharrastajista kasattava näyttelijäporukka sytyttävät. Lähtökohtaisesti pidän historiallisten tapahtumien käsittelemisestä teatterityössäni ja paikallishistorian tunnetuksi tekeminen hyvän teatterielämyksen ohessa on haaste jonka otan mielelläni vastaan!

Kuvat

Kuva 1. Pieni mutta sitkeä. Kuva: Kyläpari

Kuva 2. Pajari. Juliste: Raatikainen, Antti H

Kuva 3. Pajari cd-levy, kansikuva Benkwiz, Katharina

Kuva 4. Korpiroju. Juliste: Luukkainen, Petra & Nieminen, Hermanni & Vuorinen, Tupu

Kuva 5. Pätsi. Juliste: Jänis, Jaakko. Valokuva: Sotikov, Tarmo

Kuva 6. Kaappaus. Kuva: Rosendahl, Martti

Kuva 7. Jere "Hurjahousu" Pikkarainen. Kuva: Nieminen, Hermanni

Kuva 8. Italia, Nervi. Kuva: Jänis, Tarja

Kuva 9. Läpilyöntibanderolli. Suunnittelu: Jänis, Jaakko

Lauantaina huhtikuun 23. päivänä 2016 | Nro 110 | Perustettu 1874 (Karjalatar)
Irttonumero 2 e (kestotilattuna 0,88 e)

Kesää kohti

Kesäteatterit: Kiteellä harjoitellaan Tarja Jäniksen kirjoittamaa pesäpalloaiheista näytelmää. **B4-5**

Esko Juononen eli Kätkky, käsikirjoittaja-ohjaaja Tarja Jänis ja Liisa Purvonen eli Malla harjoittelevat hutsunkalittoa puukalilla.

Kesäteatteri P-linja saa jatkoa

Kiteen Myllyteatteri jatkaa kesällä paikallisten aiheiden käsittelyä. Tällä kertaa vuorossa on pesäpallo.

Kitee
Kirsi Nevalainen
Kyläparin Myllyteatterin näyttämöllä Kiteen Puhonkivaraansa räkkiä räntää. Sen verran, että sen voi maistaa. Ehkäpä meitä monia mieta räntistä tarvitsi sen kuormien välillä.
Ny oliaan nimittäin katekoma...
Hylkää näyttää, tovarat näytt...
Tarja Jänis sekä Myllyteatterin kasaari Esko Juononen ja Liisa Purvonen. Tällä kertaa on tarjolla pesäpalloa. Tällä kertaa vuorossa on pesäpallo.
Milla nyt ohjautuu vähän kahlelle, että onko täällä liikettä. Purvonen sanoo.
Laukaamaan et ole katoilla tarvitse muuttamaan vuoteen pöytästä.
Tarja Jänis on puhunut jo muutamien vuotien, että pesäpalloa pitäisi tehdä näytelmiä. Ny se sitten tulee. Samalla p-linja eli muuttaminen vuoteen väliin ei ole ihanaa. Milla nyt ohjautuu vähän kahlelle, että onko täällä liikettä. Purvonen sanoo.
Laukaamaan et ole katoilla tarvitse muuttamaan vuoteen pöytästä.
Tarja Jänis on puhunut jo muutamien vuotien, että pesäpalloa pitäisi tehdä näytelmiä. Ny se sitten tulee. Samalla p-linja eli muuttaminen vuoteen väliin ei ole ihanaa.

Kesäteattereiden ohjelmistoa

Lauka kesäteatteri: Miehen tuoksu, Ohj. Milla Yli Hakala, Komeella.
Mökin kesäteatteri: Eino Rappajä ja kummita Kammilla, Ohj. Tiina Heikura. Koko perheen näytelmä.
Vuokojärven kesäteatteri: Hiep suukukka ja suomeksi, Ohj. Johanna I. Eksi.
Milla kesäteatteri: Suuritus ja onnenkappas, Ohj. Heidi Mutanen. Musiikkikomedia.
Ronkolan kesäteatteri: Osoittimen mies, Ohj. Hanna Vuolainen. Draama. Toisen kerta.
Myllyteatteri: Lajityöntö.
Tarja Jänis, Draama, kantaesitys, Hämäläinen Arjaak: Enäykset seiväsit myöhemmin.
Tuomiokylän kesäteatteri: Koulusta lähtö, Ohj. Mervi Vuolainen. Komedia.
Puokkalan teatteri: Onni talon Pietarista, Ohj. Lauri Jänis, Komeella.
Teatteri Määhä: Rajalla kulkiat, Ohj. Lauri Jänis, Draama. Kantaesitys.
Karvion teatteri: Uuden Benkti, Kukaan eiollaan koskaan on, Ohj. Lauri Jänis, Kantaesitys.
Kihonhaman kesäteatteri: Rakkaudesta yli rajojen, Ohj. Pirkka Vuolainen, Komeella.
Oivon kesäteatteri: Missäkö löi lintu? Ohj. Sinikka Tuomaala. Musiikkinäytelmä.
Utan uudet teatteri: Laida niminen rakkaudesta, Ohj. Markku Pohjonen, Musiikkikomedia, Kantaesitys.
Kontiolan kantaesitysteatteri: Tukkipöytä, ohj. Kai Paavilainen, Komeella. Toisen kerta.
Maarivon kesäteatteri: Antaman perussa ja vähän Ervankin, Ohj. Juhani Korhonen, Komeella.
Kuon kesäteatteri: Päiväkirje, minä ja onnellisuus, Ohj. Pekka Rauti, Musiikkikomedia.
Virttilän kesäteatteri: Laitelivat lauppeat, Ohj. Veijo Tikka, Komeella.
Teatteri Trakkeri: Kukaan ei ole tuossa, Ohj. Tomi Keränen. Koko perheen näytelmä.

... Näytelmät ovat vähän jorjant...
... Tähänast...
... Lajityöntö...
... Tällä kertaa vuorossa on pesäpallo.

Katsotjat ovat se suola.
Liisa Purvonen

